

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 Relevansie van die studie

Die Vlootkommissaris, Jahleel Brenton, se ywer en passie vir Bybelverspreiding lei tot die stigting van die tweede Hulpvereniging van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap in Afrika. Hierdie stigtingsvergadering vind plaas onder voorsitterskap van die luitenant-goewerneur aan die Kaap, sir Rufane Donkin, op 23 Augustus 1820. Hierdie Hulpvereniging aan die Kaap het aanvanklik goed en met baie passie gefunksioneer.

Die entoesiasme het egter begin taan en uiteindelik het die Hulpvereniging net in naam en op papier bestaan. Op 26 Julie 1846, onder leiding van TJ Bourne, word daar nuwe lewe in die Suid-Afrikaanse Hulpvereniging of “South-African Auxiliary” geblaas.

In April van 1961 vind daar ’n naamsverandering plaas en word die nuwe naam: Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika: Hulpvereniging van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap. Vier jaar later, op 1 November 1965, word die Bybelgenootskap van Suid-Afrika losgemaak van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap en kon die Bybelgenootskap van Suid-Afrika sy volwaardige plek inneem as onafhanklike Bybelgenootskap by die Wêreldbond van Bybelgenootskappe.

Die Bybelgenootskap as unieke organisasie, (dit is nie ’n kerk nie en ook nie ’n nie-regeringsorganisasie nie) word gereguleer deur ’n landswet. Sedert Wet 15 van 1970 geproklameer is in die Staatskoerant, funksioneer die Bybelgenootskap van Suid-Afrika op ’n geordende manier soos deur die Bybelgenootskap Wet bepaal is. Tot op hede is die werk van die Bybelgenootskap onderhewig aan die voorskrifte van die wet ten opsigte van sy werksterrein en daaglikse funksionering.

Deur die jare heen het die Bybelgenootskap erns gemaak met die opdrag: ’n Bybel aan elke mens in sy eie taal teen ’n bekostigbare prys. Met hierdie visie as

vertrekpunt, het die Bybelgenootskap van Suid-Afrika 'n groot rol gespeel ten opsigte van die kerstening van Suid-Afrika.

Die geskiedenis van die Bybelgenootskap is wel deur AP Smit geboekstaaf. Die boek: God het laat groei, is die geskiedenis vanaf 1820 tot en met 1970. Die voormalige Hoofsekretaris van die Bybelgenootskap, ds Gerrit van der Merwe, is gevra om die geskiedenis op te teken vanaf 1971 tot en met 1995. Hierdie werk is tot op hede nog nie gepubliseer nie.

Daar is egter nog nooit vanuit 'n missiologiese hoek gekyk na die interaksie van die kerke, sendingorganisasies en die Bybelgenootskap nie ten einde vas te stel op welke manier die Bybelgenootskap die kerke en sendingorganisasies behulpsaam was in die uitvoering van die missionêre opdrag, soos verwoord in Matteus 28:19 en Handeling 1:8.

1.2 Navorsingsprobleem

Jare gelede, in 1970, is die geskiedenis van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika geboekstaaf deur AP Smit vanuit 'n ekklesiologiese oogpunt. Daar was verder nog ander pogings om die geskiedenis te verantwoord, hetsy van die Bybelgenootskap self of van sy werksaamhede soos byvoorbeeld van die vertalings wat gedoen is.

Allerweë word daar deur beide die kerke en sendingorganisasies, asook die Bybelgenootskap aanvaar dat laasgenoemde die kerke en sendingorganisasies se “arm” geword het ten opsigte van Bybelvertaling, -produksie en -verspreiding. Bybelverspreiding per definisie hou die voorsiening van Bybels en verwante materiaal vir gebruik en verspreiding deur die kerke en sendingorganisasies in.

Die vraag wat egter nog nooit gestel is nie, is: wat motiveer die Bybelgenootskap om met sy werksaamhede voort te gaan? Wat is onderliggend aan die goeie samewerking tussen die kerke en sendingorganisasies en die Bybelgenootskap?

Ek sal graag hierdie “kreatiewe spanning” tussen die Bybelgenootskap en die kerke asook sendingorganisasies wil belig vanuit die enorme rol wat beide die kerke en

sendingorganisasies asook die Bybelgenootskap gespeel het ten opsigte van die kersteningsproses in Suid-Afrika.

Daar moet in gedagte gehou word dat die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap juis ontstaan het uit die Evangeliese bewegings in Brittanje in die vroeë 1800. Hierdie beweging het vanuit die staanspoor 'n groot sendingywer geopenbaar. Ek is van mening dat hierdie missionêre atmosfeer deurentyd aanwesig is in die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, alhoewel dit nog nooit eksplisiet so gestel is nie.

Hierdie aanname is nog nie wetenskaplik ondersoek en beredeneer nie, en ek sal graag daarop wil fokus, aangesien ek daagliks by die Bybelgenootskap betrokke is as werknemer van hierdie organisasie. Ek is nie slegs 'n werknemer van die Bybelgenootskap nie, maar my denke het ook 'n sterk missionêre inslag.

1.3 Hipotese

Die hipoteses wat ek graag sal wil bewys is:

- a) dat die kerke en sendingorganisasies nie hulle missionêre taak en roeping sonder die werk van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika sou kon volvoer nie;
- b) dat die Bybelgenootskap nie sy missie kan volvoer sonder die ondersteuning van die kerke, sendingorganisasies en van medegelowiges nie; en
- c) dat die kerk, sendingorganisasies en gelowiges juis by die Bybelgenootskap betrokke raak as gevolg van 'n missionêre visie wat by hulle aanwesig is.

1.4 Inligtingversameling

Die doel van die navorsing is om nie net die geskiedenis van die Bybelgenootskap asook die sendinggeskiedenis van Suid-Afrika na te spoor nie, maar om aan te toon wat die verband was tussen die werk van die Bybelgenootskap en die kerke asook die sendingorganisasies. Die inligting vir hierdie studie is op die volgende maniere

ingesamel:

1.4.1 Gepubliseerde bronne

Daar was ten opsigte van die kersteningsproses in Suid-Afrika en die verskillende rolspelers genoegsame en relevante inligting beskikbaar. Die gepubliseerde bronne is gelees ten einde die relevante stof te versamel.

Bronne in verband met die Bybelgenootskap van Suid-Afrika se betrokkenheid by hierdie aktiwiteite was baie min en daar moes merendeels staatgemaak word op die Bybelgenootskap se eie dokumentasie. Nie net bronne wat handel oor die Bybelgenootskap van Suid-Afrika is gelees nie, maar ook bronne wat handel oor die werksaamhede van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap, die Wêreldbond van Bybelgenootskappe, asook ander relevante teologiese werke.

1.4.2 Persoonlike onderhoude

Daar is 'n formele onderhoud gevoer met die huidige Hoofsekretaris van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, maar ook met van die voormalige Hoofsekretaris. Met ander Sekretaris van die Bybelgenootskap is daar op 'n ad hoc basis onderhoude gevoer. Daar is persoonlik en telefonies met donateurs geskakel ten einde 'n volledige beeld te kry van hulle ingesteldheid ten opsigte van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika se werksaamhede.

Lede verbonde aan die Streekraad van die Johannesburgstreek is ook genader vir onderhoude wat nie almal formeel gestruktureerd was nie. Hulle sieninge en insette is aangehoor en daar is aantekeninge van gemaak.

Op 'n ad hoc basis is daar gesprekke gevoer met die personeel verbonde aan die Suider-Afrika Streekkantoor van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe. Hulle was uiters behulpzaam veral ten opsigte van sake wat hulle kantoor raak.

Aangesien die navorser 'n werknemer van die Bybelgenootskap is en self by deputasiewerk of ander genoemde promosiewerk betrokke is, is daar uit die aard van

die saak wye skakeling met leraars, van 'n wye verskeidenheid van kerke asook betrokkenes by sendingorganisasies. As gevolg van my optrede by gemeentes en ander byeenkomste word daar op 'n gereelde grondslag met donateurs omgegaan en van hulle sieninge en gevoelens kennis geneem.

1.4.3 Agendas en Notule

'n Belangrike deel van die navorsing handel oor die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Die belangrikste inligting wat nie reeds geboekstaaf is nie, moes versamel word vanuit notules en agendas van die Nasionale Raad en Uitvoerende Komitee van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Hierdie inligting word geberg in die Bybelgenootskap se Inligtingsentrum en Argief te Kaapstad. Jaarverslae en notules van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika is deurgewerk ten einde statistiek en ander relevante inligting te versamel.

Die notules en verslae van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe is deurgewerk ten einde 'n beeld te kry van hierdie sambreelorganisasie se werksaamhede en die rol wat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika daarin speel. Ten einde sekere statistiek te kon versamel, is daar ook na die notules en jaarverslae van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap gekyk en deurgewerk.

1.4.4 Artikels

'n Wye verskeidenheid artikels is in verskillende tydskrifte gelees ten einde 'n indruk te vorm oor die reikwydte van die Bybelgenootskap se werksaamhede asook die missionêre aktiwiteite van kerke en sendingorganisasies in Suid-Afrika, maar ook in Suider-Afrika en in ander wêrelddele.

1.4.5 Bybelgenootskap van Suid-Afrika: Inligtingsentrum

Besoek is gedurende Junie 1999 en Februarie 2000 gebring aan die Inligtingsentrum by die Hoofkantoor van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika in Kaapstad ten einde navorsing te doen, primêr oor die aktiwiteite van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

Tydens hierdie besoek is daar formeel onderhoude gevoer met Bybelgenootskap-personeel wat bepaalde rolspelers is en wat kennis dra van sekere aangeleenthede.

1.4.6 Metode van navorsing

Die bestudering van ongepubliseerde bronne wat meestal Bybelgenootskapnotules en agendas is.

Die bestudering van gepubliseerde bronne in Suid-Afrika wat bestaan uit Sendingteologiese werke, kommunikasie georiënteerde werke met teologiese asook nie-teologiese aanslag.

Die bestudering van gepubliseerde en nie-gepubliseerde sendingteologiese artikels en navorsing.

Onderhoudvoering met relevante rolspelers binne die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

Onderhoudvoering met relevante rolspelers binne die Wêreldbond van Bybelgenootskappe

Die doen van 'n kwalitatiewe navorsing ten einde donateurs se beweegredes ten opsigte van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika te ondersoek.

1.5 Hoofstukindeling

Die opset van die navorsing is die volgende:

1.5.1 Hoofstuk 2

Hoofstuk 2, wat as inleiding dien tot hierdie navorsing, neem as vertrekpunt die Bybel, sy rol en funksie asook die unieke kenmerke wat dit besit.

Sending as missionêre aktiwiteit word belig en die doel en omvang van sending word

bespreek ten einde parameters vir hierdie studie vas te stel.

Nadat die rolspelers in die sendingpoging asook die onstaansgeskiedenis van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika bespreek is, word daar gepoog om 'n sendingvisie te definieer. Aan die einde van hierdie hoofstuk word die terreine wat getoets moet word duidelik uitgespel.

1.5.2 Hoofstuk 3

Hierdie hoofstuk neem die leser op 'n voëlvlug deur die missionêre geskiedenis van die wêreld asook Suid-Afrika. Die sendingontwikkeling in Suid-Afrika word bespreek en die verskillende paradigmaterskuiwings wat deur die jare plaasgevind het word uitgelig.

1.5.3 Hoofstuk 4

Hierdie hoofstuk maak erns met die vraag na die rol en invloed van die gedrukte Woord in die sendingpoging in Suid-Afrika, maar ook in Suider-Afrika.

Alvorens bogenoemde vrae aangespreek is, is die problematiek aangaande die gedrukte Woord verreken en aangespreek. Die vertalingsgeskiedenis word in detail bespreek en sekere tendense word uitgelig.

Suider-Afrika kom ook aan die beurt as veral die rol van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika in Namibië, Lesotho en Botswana ten opsigte van vertaling bespreek word.

1.5.4 Hoofstuk 5

In hierdie hoofstuk word die rol en betrokkenheid van die breë christelike gemeenskap ten opsigte van die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika bespreek.

In hierdie hoofstuk word daar indringend aandag geskenk aan die werksaamhede en

verhouding tussen die Wêreldbond van Bybelgenootskappe en die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

Die hoofstuk werp verder lig op die verskillende werksterreine van die Bybelgenootskap en hierdie inligting word deur middel van tabelle en grafieke bespreek. Positiewe asook negatiewe tendense word uitgelig, bespreek en toegelig.

1.5.5 Hoofstuk 6

In hierdie hoofstuk word daar gekyk na die finansiële onderbou van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Daar word teruggegaan in die geskiedenis ten einde sekere patrone te belig en sekere tendense vas te stel.

Die rol van die Bybelgenootskappers word belig in die proses van fondsinsameling en die donateurskorps word onder die loep geneem. Hierdie hoofstuk werp lig op die vraag waar die fondse vandaan kom sodat hierdie organisasie kan bly bestaan en sy taak kan verrig.

1.5.6 Hoofstuk 7

Hierdie hoofstuk neem die uitdagings wat daar wag op die Bybelgenootskap van Suid-Afrika in oënskou en hierdie sake word in diepte bespreek.

Aan die einde van die hoofstuk word konklusies aangaande hierdie studie gemaak en word die hipoteses beoordeel. Die bydraes deur kerke, sendingorganisasies, die Wêreldbond van Bybelgenootskappe asook die Bybelgenootskap van Suid-Afrika tot die sendingpoging in Suid-Afrika word saamgevat en beoordeel voordat daar tot 'n finale konklusie gekom word.

1.6 Slotopmerking

Dit is die navorser se opregte wens en begeerte dat hierdie proefskrif reg sal laat geskied aan die groot taak wat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, ten spyte van gebreke, uitgevoer het en verder dat die leser van hierdie proefskrif onder die besef sal

kom dat sending nie net die taak van een organisasie of instelling is nie, maar dat die missionêre uitreik spanwerk is. Spanwerk tussen die kerk, sendingorganisasies, gelowiges en die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Hierdie spanwerk is tweerigting-verkeer en my bede is dat dit ook in die toekoms in hierdie gees sal bly funksioneer sodat die Koninkryk van God op aarde daardeur verheerlik kan word.

HOOFSTUK 2

SENDINGVISIE – 'N UITGANGSPUNT (DEFINISIE)

2.1 Inleiding

Wanneer Petrus en Johannes voor die Joodse Raad verskyn op aanklagte van dwaalleer aangaande die opstanding van Jesus Christus het hulle met groot waagmoed en oortuiging hulle saak gestel. Hulle relaas word na my mening goed saamgevat in die volgende aanhaling uit die boek Handeling. (Soos aangehaal uit die Nuwe Afrikaanse Vertaling van die Bybel, wat deurentyd gebruik word.)

Hy bring die verlossing en niemand anders nie. Daar is geen ander naam op die aarde aan die mense gegee waardeur God wil dat ons verlos moet word nie (Hand 4:12).

Nadat die twee apostels vrygelaat is deur die Joodse Raad het hulle in gebed getree saam met die ander medegelowiges en gebid:

En nou, Here, kyk hoe dreig hulle ons. Gee dat u dienaars met volle vrymoedigheid u woord sal verkondig. Laat u hand genesing bring, en laat daar tekens en wonders plaasvind deur die Naam van u heilige Dienaar, Jesus. Nadat hulle gebid het, het die plek waar hulle bymekaar was, geskud. Hulle is almal met die Heilige Gees vervul en het met vrymoedigheid die woord van God verkondig (Hand 4:29-30).

Stefanus, en manne soos Paulus en Barnabas, was van die apostels wat hierdie drang ervaar het om die boodskap aangaande die verlossing in en deur Jesus Christus uit te dra. Hierdie passie en liefde vir God Drie-enig het hulle deur moeilike omstandighede heen na die Jode en die nie-Jode gedryf. Onwrikbaar was hulle in hulle geloof en vasberade om hierdie boodskap van verlossing te proklameer.

Hierdie manne het gehoorsaam kennis geneem van die opdrag deur die Here Jesus:

Maar julle sal krag ontvang wanneer die Heilige Gees oor julle kom, en julle sal my getuies wees in Jerusalem sowel as in die hele Judea en in Samaria en tot in die uithoeke van die wêreld (Handelinge 1:8).

Sedert daardie tyd het derduisende gelowiges hierdie bemoediging en opdrag ter harte geneem en die boodskap inderdaad tot in die uithoeke van die wêreld gaan uitdra. Maar hierdie uitdra van die evangelie het nie altyd so glad en gelykmatig verloop nie.

Dit is nie sonder rede dat Paul G Hiebert die opmerking maak in die voorwoord van die boek van Charles van Engen, Mission on the Way, as hy skryf:

Mission outreach has always disturbed the peace of the church. This was true of the early church as it encountered and finally incorporated Gentile converts into Christian fellowship (Acts 13, 15). It was true when missionaries evangelized the tribes of Europe and Inner Asia. It is true today as Western Churches encounter non-Western cultures and religions on a global scale (Van Engen 1996:9).

Ten spyte van hierdie skynbare konflik tussen gelowiges wat selfs binne die kerk plaasvind, en plaasgevind het, en in die toekoms sal plaasvind, is daar 'n passievolle dryfkrag agter die sendingpogings of sendinguitreike deur die jare heen.

In die voorwoord tot die boek van Samuel Escobar en John Driver (1978:7) maak R Pierce Beaver die volgende stelling aangaande sendelinge en hulle betrokkenheid by die mense wat hulle bedien het as hy skryf dat dit nie net vir sendelinge gegaan het oor die sieleheil van die wat hulle bedien het nie. Sending het veel wyer gestrek en het ingesluit dat die sosiale omstandighede van hierdie mense moes verbeter en dat hulle beskerm moes word teen die uitbuiters in die vorm van die koloniserende magte en later groot sakeondernemings. Sendelinge het dus gepoog om die mens in sy volle omvang te bedien. Hierdie werk is dan ook gedoen in navolging van Jesus en die voorbeeld wat Hy gestel het.

En dit is hierdie dryfkrag, of anders gestel die gehoorsaamheid aan die sendingopdrag vanuit die Bybel, wat ek wil belig, maar vanuit die perspektief van die

Bybelgenootskap, en dan veral met die klem op die rol van die gedrukte Bybel in die Suid-Afrikaanse sendinggeskiedenis.

2.2 Die Bybel

Bo die deur van Zwingli se kerk in Switserland staan daar uitgekerf in klip: “If you give the Word of God to the people of God, God will speak to His people through it the word they need for their day” (Glasser & McGavran 1983:27).

Vir die bestek van hierdie proefskrif word daar in diepte gekyk na die rol van die gedrukte Woord. Om egter die volle betekenis daarvan te begryp, is dit noodsaaklik dat die rol en plek van die Woord self beoordeel sal word.

Omdat ek die Bybel vanuit ’n gereformeerde teologiese standpunt benader, wil ek sterk aansluit by Johan Heyns in sy beoordeling van wat die Bybel is en waarvoor dit staan en wat die betekenis daarvan vir die gelowige is.

Wat is die Bybel? Die Bybel is die geopenbaarde woord van God. Vir die Christen is dit die hoogste gesag vir leer en lewe. Vir elkeen wat die Bybel goed lees en geestelik hoor, staan een ding sentraal: die stem van God. Maar dan nie die naakte stem van God nie, dog aangekleed met, weggeleë in en aangebied as woorde van mense (Heyns 1978:17-18).

Onder alle boeke neem die Bybel ’n unieke plek in. Geskrywe deur mense, is die Bybel tog direk van God afkomstig. Twee tekste werp besondere lig op hierdie allerdiepste geheim van die Skrif. Petrus skrywe:

want geen profesie is ooit deur die wil van ’n mens voortgebring nie. Nee, deur die Heilige Gees meegevoer, het mense die woord wat van God kom, verkondig (2 Pet 1:21).

Iets van die onweerstaanbare werking van die Gees in die mens, kom hier duidelik na vore in die beeld van ’n stormwind (vgl Hand 2:1-6; Joh 3:8), sodat as die mense spreek, hulle nie uit hulleself spreek nie, maar vanuit God. En Paulus sê:

Die hele Skrif is deur God geïnspireer en het groot waarde om in die waarheid te onderrig, dwaling te bestry, verkeerdhede reg te stel en 'n regte lewenswyse te kweek (2 Tim 3:16) (Heyns 1978:19).

Die Woord het ook 'n bepaalde skopus. Dit moet verstaan word ten einde ten volle te begryp watter rol dit speel as instrument in die sendingpoging. Inderdaad is dit so dat daar heelwat verskillende sieninge gehuldig word deur teoloë aangaande die skopus van die Bybel.

Heyns (1978:28) sê, en ek wil daarby aansluit, dat as die skopus van die Skrif Gods heerskappy is, soos ons dit in Jesus Christus leer ken en daaraan deel kry, spreek dit vanself dat die sleutel vir die verstaan van die Skrif in besit kom alleen van diegene wat alreeds in gehoorsaamheid voor Gods heerskappy gebuig het. Wie die Skrifte wil ontsluit, moet alreeds oopgesluit wees. Die boodskap van die Skrif is 'n boodskap vir alle gelowiges om op alle lewensterreine uit te dra.

Om die Bybel te gebruik as instrument vir die beoefening van sending en as onontbeerlike hulpmiddel vir die kerk en ander rolspelers, moet die eienskappe van die Bybel verstaan word ten einde geloofwaardigheid te verleen aan die boodskap van die Bybel.

Hierdie saak wil ek steeds benader vanuit 'n gereformeerde teologiese siening en weereens sterk aansluit by Heyns wat hierdie kwessie rondom die eienskappe van die Woord soos volg belig. Volgens hom het die Bybel basies vier eienskappe naamlik: dit het gesag, dit is betroubaar, dit is genoegsaam en is duidelik.

Die Bybel het gesag. Aangaande die gesag van die Woord sê Heyns dat die Bybel gesag het, omdat, en alleen omdat dit die boek is van God se spreke. Die gesag van die Bybel kom van God af. Die Bybel het iets om aan die mens te sê, en het 'n reg om dit te sê, ten diepste omdat dit God is wat aan die mens iets wil sê. Dit is dan ook die eerste wortel waaruit die gesag ontspring, naamlik dat die Bybel sy oorsprong in God self het. Die tweede is die boodskap van die Skrif. Komende van God, het die Bybel 'n boodskap wat vir elke mens lewensbelangrik is.

Die Bybel is betroubaar. Verskillende kere lees ons in die Bybel self van sy betroubaarheid (vgl oa Joh 17:17; Tit 3:8; 1 Tim 1:1-15; 2 Petr 1:19; Luk 1:4). Soos in die geval van die gesag, sal ons ook hier moet sê: die Bybel is betroubaar, omdat, en alleen omdat dit die boek is van God se spreke. Die betroubaarheid van die Skrif is die betroubaarheid van God self. Die Bybel is nie vals nie, maar waar, want Paulus sê God lieg nie (Tit 1:2), en Jesus sê: Ek is die waarheid (Joh 14:6) en die Heilige Gees is die Gees van die waarheid (Joh 16:13).

Die Bybel is genoegsaam. Die boodskap van die Skrif, net soos ons dit het, sonder weglating of aanvulling, is genoegsaam en noodsaaklik (vgl Joh 20:30; 2 Tess 2:15; Openb 22:18,19). Daarom beluister ons 'n skerp protes teen 'n ander evangelie (Gal 1:8; 2 Kor 11:46), 'n ander Jesus (2 Kor 11:4a), en 'n ander leer (1 Tim 1:3). Maar hoe kan dit ook anders as Jesus sê: Ek is die opstanding en die lewe. Wie in My glo, sal lewe, al sterwe hy ook (Joh 11:25). En elders het Hy verklaar: Ek is die ingang, as iemand deur My ingaan, sal hy gered word (Joh 10:9). Van die Jesus wat die heil op so 'n eksklusiewe wyse met Homself verbind, getuig die Bybel, en juis daarin is sy genoegsaamheid en noodsaaklikheid gegrond (vgl Joh 20:31; 2 Tim 3:15; Deutr 4:2;11;32). Die heil en die weg tot die heil wat geopenbaar is, en in die Bybel op Skrif gestel is, is voldoende, iets anders of iets meer is nie nodig nie.

Die Bybel is duidelik. Die feit dat die Bybel 'n openbaringsboek is, impliseer dat die Bybel nie 'n geslote boek kan wees nie. Wat sou die sin van openbaring wees, as die mens dit nie kan begryp en verstaan nie? Dan was dit immers geen openbaring nie. En tog impliseer die duidelikheid van die Skrif nie dat alle dinge waaroor gehandel word, so eenvoudig en deursigtig is, dat alle mense sonder onderskeid dit as 't ware met die eerste oogopslag kan verstaan nie.

Inteendeel, dit gaan in die Skrif inderdaad om die verborgenhede wat ver bo die natuurlike menslike verstand uitgaan (2 Pet 3:16). Daarom moet die duidelike betekenis van die Skrif ontworstel word langs die weg van Skrifondersoek (Joh 5:39), in die gees van gebed om die opening van oë wat van nature geslote is (Ps 119:18) en die opening van harte wat traag is om te glo (Luk 24:25) - uiteraard in vertroue op die verliggende werking van die Gees. As die Bybel die boek is wat die Gees laat skrywe het, spreek dit vanself dat dit alleen Hy is wat dit ook aan mense kan verduidelik (1

Kor 2:14). (Vir die voorafgaande formulerings sien Heyns 1978:11-14.)

Hendrik Kraemer skryf aangaande die unieke karakter van die Bybel soos volg:

The peculiar character of the Bible is that it is radically religious. The Bible is also intensely ethical. The ethical is always in the Bible submerged in, derived from, and subordinated to, the religious, because the Bible is radically theocentric. In calling the Bible a radically theocentric book we simply mean to say that the Bible takes in a radically serious fashion the fact that God is God, that He is the absolute Sovereign and the only rightful Lord, with all the consequences that are implied for the world, human life and the position of man (Kraemer 1938:63).

In Die Kerkbode van 3 Desember 1999 (Deel 163,nr 14) is die Geloofsverklaring 2000 gepubliseer wat in die woorde van prof Danie du Toit 'n werksdokument is wat handel oor hoe ons geloof gesien word. Hierdie eietydse dokument raak die Bybel aan en in die Tweede Verklaring word daar geskryf:

Ons glo

- dat ons deur die Bybel leer wie God is
- dat God vandag nog deur die Bybel met ons praat
- dat die Bybel onder leiding van die Heilige Gees deur mense geskryf is en dat die Heilige Gees die gelowiges as gemeenskap kan lei om die Bybel in hulle tyd nuut te verstaan
- dat die Bybel die blye boodskap is van God se liefde vir mense
- dat die Bybel ook vertel van God se veroordeling van die kwaad
- dat die onderskeie dele van die Bybel verskillend aangebied word – as vertellings oor die voorgeskiedenis, profesieë, gedigte, reisbeskrywings, verhale, briewe – en dat elke Skrifdeel aan die hand van sy besondere aard en lig van die geheel verstaan en verklaar moet word.

Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat die Bybel onontbeerlik is om die geopenbaarde wil van God en die heil wat daar in Christus is, aan mense bekend te maak. Die Bybel moet egter beskikbaar en toeganklik wees. In hierdie proses van

besikbaarheid en toeganklikheid speel die Bybelgenootskap 'n wesenlike rol. Tereg kan die vraag gevra word of die Bybel in sy huidige gedrukte vorm ten volle toeganklik is vir almal in hierdie land. Hierdie toeganklikheid sal inderdaad bespreek moet word.

2.3 Definisie van Sending

Vir die daarstelling van 'n sendingvisie is dit noodsaaklik dat daar 'n duidelike beeld sal wees wat bedoel word met sending, aangesien die definisie van sending bepalend is vir die uitgangspunte in 'n sendingvisie.

Barrett (1987:41) worstel in sy boek Evangelize juis met die vraag wat word met evangeliseer en evangelisasie bedoel en wat is die verwantskap tussen hierdie twee begrippe en sending. Nadat hy 'n deeglike studie gemaak het van die ontwikkeling van hierdie begrippe, kom hy tot twee gevolgtrekkings. Die eerste is dat, nadat hy die definisie van McGavran ontleed het wat evangelisasie soos volg definieer: "Evangelism is the process of presenting the Gospel with the intent that the person hearing it should become a follower of the Lord Jesus Christ", daar nie werklik onderskeid gemaak kan word tussen sending en evangelisasie nie.

Tweedens kom Barrett (1987:79) tot die konklusie dat die kerk 'n behoefte het aan die teoretiese fundering van evangelisasie, maar net soveel behoefte het aan die praktiese vergestaltung van evangelisasie. Nie net die waarom nie, maar ook die hoe.

Na my mening handel dit in die hele debat van wat bedoel word met sending, en die paradigmaskuiwe wat inderdaad deur die eeue plaasgevind het, juis oor die inkorporering van bogenoemde begrippe in sending. Hierdie poging wat deur die jare aangewend is, word baie goed verwoord deur Bosch wat skryf:

During the past half a century or so there has been a subtle but nevertheless decisive shift towards understanding mission as Gods mission. During preceding centuries mission was understood in a variety of ways. Sometimes it was interpreted primarily in soteriological terms: as saving individuals from eternal damnation. Or it was understood in cultural terms: as introducing

people from the East and the South to the blessings and privileges of the Christian West. Often it was perceived in ecclesiastical categories: as the expansion of the church (or a specific denomination). Sometimes it was defined salvation-historically: as the process by which the world – evolutionary or by means of a cataclysmic event – would be transformed into the kingdom of God (Bosch 1991:389).

Dit word vandag algemeen deur sendingteoloë aanvaar, in aansluiting by Karl Barth, wat by die Brandenburg Sendingkonferensie in 1932 aangevoer het dat sending 'n aktiwiteit van God self is. By die sendingkonferensie by Willingen (1952) bereik Barth se invloed sy hoogtepunt wanneer hy sê dat sending sy oorsprong in die natuur van God het en dat sending daarom Trinitaries benader moet word.

Mission was understood as being derived from the very nature of God. The classical doctrine on the *missio Dei* as God the Father sending the Son, and God the Father and the Son sending the Spirit was expanded to include yet another movement: Father, Son, and Holy Spirit sending the church into the world (Bosch 1991:390).

Teoloë aanvaar vandag almal dat sending in die eerste en laaste plek *missio Dei*, God se sending is. Sending is God se selfopenbaring aan en betrokkenheid in en met die wêreld.

Bosch maak in sy boek Transforming Mission onderskeid tussen sending (mission) en sendingwerk of sendinguitreike (missions). Sending of “mission” verwys primêr na die *missio Dei* (God se sending). Sending is dus God se sending.

God's selfrevelation as the One who loves the world, God's involvement in and with the world, the nature and activity of God, which embraces both the Church and the world, and in which the church is privileged to participate. *Missio Dei* enunciates the good news that God is a God-for-people (Bosch 1991:10).

Sending word dus deur Bosch gesien as 'n beweging van God na die wêreld (*Missio Dei*) en die kerk word as 'n instrument beskou om die koninkryk van God uit te brei

(missio ecclesiae) (Bosch 1991:390-392).

In een van sy vroeëre werke skryf Bosch dat sending by God self begin. Hy sê verder:

God is dus 'n sendende God. 'n God wat grense na die wêreld oorsteek. Reeds by die skepping is God die sendende God, met die Woord en Gees as “sendelinge” (vgl Gen 1:2,3).

God stuur ook die vleesgeworde Woord, sy Seun, in die wêreld in. En Hy stuur sy Gees. Sending is die selfprysgawe van God, sy gedaanteverwisseling, sy menswording, sy verruiling van sy godheid om die mensdom ontwil, sy beweging in die wêreld in, in die gestalte van sy Seun en sy Gees (Bosch 1979:239).

Vanuit hierdie siening van wat sending ten grondslag lê, sal daar gekyk moet word na 'n gepaste sendingdefinisie wat aanvaarbaar sal wees en sal meehelp om 'n sendingvisie daar te kan stel.

Charles van Engen poog om 'n sendingdefinisie daar te stel in sy boek Mission on the Way en dit lui soos volg:

Mission is the people of God intentionally crossing barriers
from church to nonchurch, faith to nonfaith,
to proclaim by word and deed
the coming of the kingdom of God
in Jesus Christ;
this task is achieved by means of the church's participation
in God's mission of reconciling people
to God, to themselves, to each other, and to the world,
and gathering them into the church
through repentance and faith in Jesus Christ
by the work of the Holy Spirit
with a view to the transformation of the world

as a sign of the coming of the kingdom
in Jesus Christ (Van Engen 1996:27).

Nog 'n sendingdefinisie is die NG Kerk se definisie van wat sending is en wat in die Sendingreglement van die NG Kerk saamgevat word. Sending word daar soos volg gedefinieer:

Sending is
die handeling van die drieënige God
(Vader, Seun en Heilige Gees)
met die mens en met die wêreld,
waardeur Hy
(uit die ganse menslike geslag)
vir hom 'n gemeente
(deur sy Woord en Gees)
vergader
(Heidelbergse Kategismus Sondag 21),
deur wie Hy
sy woord laat verkondig
(aan die gevalle wêreld),
die gemeenskap van heiliges tot stand bring
(uit alle nasies en volke),
en diens laat lewer
(aan die wêreld in sy nood),
tot die uitbreiding van Gods koninkryk
tot met die voleinding (soos by Kritzinger 1988:37).

Ek verkies die NG Kerk se sendingdefinisie aangesien dit die elemente bevat wat onderliggend behoort te wees aan die sendingpoging, en verder die doel van sending duidelik uitspel.

As ek die term sending gebruik, dan beteken dit voorts ook die volgende:

- Sending as missio Dei vind sy neerslag op aarde deurdat God een van sy organe,

hetsy die gemeente, gelowiges of organisasies gebruik as die rolspelers in die sendingpoging.

- Sending en evangelisasie verskil nie op die wyse soos wat dit dikwels in die verlede gebruik is nie. Veral iemand soos die Teoloog Paul Tillich, was 'n bekende eksponent van hierdie denke. Sy siening dat evangelisasie te doen het met die bring van die Woord aan die mense in jou onmiddellike omgewing en sending het te doen met die bring van die Woord aan heidene ver van jou af. Hierdie “onderskeid” het tog by baie vasgesteek.

Wat dus met bogenoemde gesê word, is dat in die verlede sending as term gebruik is as daar na die verkondiging van Gods heilswoorde aan die heidene of ongekerstendes verwys is. Evangelisasie het gedui op die verkondiging van die heilswaarhede aan die kerklos mens. Daarom hierdie kwalifisering wat met sending bedoel word. Sending word verder nie beperk tot die verkondiging aan een spesifieke taal- of rasgroepering nie. Trouens, sending word gesien as die bediening van die Woord aan die totale spektrum van mense in die ganse wêreld.

- Sending het 'n universele konteks. Sending is gerig op alle mense en tale van die wêreld. Hierdie tale sluit per definisie ook dialekte in, sodat die ganse mensdom die evangelie kan hoor.

Sending is dus per definisie die bediening deur die hele kerk van die volle evangelie aan die volle mens in sy plaaslike situasie.

2.4 Doel van Sending

Die doel van sending word klaar aangeraak deur die definisie van sending soos verwoord in die Sendingreglement van die NG Kerk. Voortspruitend daaruit is dit duidelik dat om sending te beoefen sonder enige doelwitte geen doel dien nie. Daar moet 'n bepaalde, verantwoordbare asook konstruktiewe doel aanwesig wees ten einde sending sinvol te beoefen.

Charles van Engen (1996:20) sê die volgende:

Missiologists have differed in the integrating idea or phrase they have chosen to use as the center of their missiology. Examples of integrating ideas would include the conversion of the heathen, the planting of the church and the glory of God (Gijsbert Voetius), the Great Commission (William Carey), the lostness of humanity (Pietism), the praise of God (Orthodox missiology), the people of God (Vatican II), making disciples of panta ta ethne (Donald McGavran), the God of history, God of compassion, God of Transformation (David Bosch), the kingdom of God (Arthur Glasser), and humanization (the World Council of Churches). Among other integrating concepts are the pain of God, the cross, bearing witness in six continents, ecumenical unity, the covenant, and liberation.

Hierdie opsomming van Van Engen sistematiseer die verskillende uitgangspunte wat daar is ten opsigte van die doel van sending deur die jare. Trouens, dit bevestig Bosch se siening van die paradigmaterskuiwings wat deur die jare ten opsigte van sending plaasgevind het.

Kritzinger probeer om die doel van sending te verwoord en op 'n baie toepaslike manier saam te vat as hy praat van die enger en breëre sieninge van sending.

Hy sê:

oor die algemeen sou die enger siening van sending daarop neerkom dat sendingwerk allereers en feitlik uitsluitlik, gerig word op die geestelike verlossing van sondears. Die strategie wat gebruik word, sal dus bestaan uit 'n kombinasie van metodes van kommunikasie, met gebruikmaking van allerlei media, maar steeds met die uitgangspunt dat al die metodes ten dienste moet wees aan hierdie hoogste doel, naamlik die bereiking van "siele" met die evangelie van Christus.

Die breëre siening sê sending is veel meer as die bewustelike mondelinge kommunikasie van die evangelieboodskap, al is dit 'n onmisbare en essensiële

aspek van sending. Net soos wat die mens veel meer as net maar 'n "siel" is, is sending op die hele mens gerig en op sy hele situasie (Kritzinger 1988:34).

In aansluiting by hierdie toepaslike uiteensetting van Kritzinger maak dit wat Bosch in sy boek, Transforming Missions, skryf baie sin as daar staan:

The Christian faith is intrinsically missionary. The Christian faith sees "all generations of the earth" as objects of God's salvific will and plan of salvation or, in New Testament terms, it regards the "reign of God" which has come in Jesus Christ as intended for "all humanity". Christianity is missionary by its very nature, or it denies its very reason d'être (Bosch 1991:9).

H van der Merwe, in sy boek Verwagting en voleinding, wys daarop dat die sending wat in Trinitariese verband uitgevoer word, en gerig is op die koninkryk van God, egte bevryding bewerk en as newe-produkte geseënde vrugte afwerp: beskawing, kultuur, ordelike vooruitgang, stabiliteit, groei en ontwikkeling. Word 'n neweproduk van die koninkryk egter tot hoofdoel verhef en nagejaag, verval die hele proses en "word ons in pseudowaardes van 'n nuwe heidendom terug gewerp" (Van der Merwe 1981:128).

Möller in sy DD-skripsie vat die gerigtheid van die sending saam as hy sê dat dit die taak en geleentheid is om die totaliteit van God se heil aan die hele wêreld in sy totale nood te bring en sigbaar te maak. Dit is die hele kerk wat die hele evangelie aan die hele wêreld in die volle omvang van sy nood bring (Möller 1995:252).

Die doel van sending gaan dus oor die koms en die uitbreiding van God se Koninkryk in hierdie wêreld - binne die huidige wêreldse sosiale, kulturele en ekonomiese strukture.

Die doel van die sendingbediening word deur Bosch (1991:512) soos volg verwoord:

Mission is a multifaceted ministry, in respect of witness, service, justice, healing, reconciliation, liberation, peace, evangelism, fellowship, church planting, contextualization, and much more.

Dit is egter nie net Bosch wat sterk voel oor die multidimensionele karakter van die sending nie, trouens daar is baie akademici wat verskillende aksente lê. Een so 'n persoon is Du Preez wat praat van die tiendimensionele karakter van sending.

Volgens du Preez kan en moet sending gesien word as verkondiging, materiële voorsiening vir missionêre verkondiging, heiligmaking (hagiasmos), perspektief in die gemeenskap (Koinonia) en eenheid van gelowiges, in die gemeentelike samekoms, as diakonaat (diakonia), geregtighedsbeoefening (dikaiosune), geregtigheid teenoor die kosmos, koninkryksmetodiek en ten laaste as gebed (proseuche). (Vir die bespreking van die voorafgaande sien Du Preez 1985: 1-20)

Du Preez sê egter dat hy terdeë besef dat die verskillende dimensies ten nouste met mekaar saamhang, mekaar soms tot 'n mate kan oorvleuel en goedsikks weer tot drie of vier gereduseer kan word. Dit hang op sy beurt saam met die feit dat die omvattende sendingtaak van die kerk van Christus ten slotte een ondeelbare getuienis teenoor die wêreld vorm (Du Preez 1985:1-20).

Kritzinger se aanvoeling vir die doel van sending is nie noodwendig 'n "nuwe" idee nie, maar 'n aanslag wat baie toepaslik en maklik hanteerbaar is. Hy praat van die drie-dimensionele sendingdefinisie. Hierdie siening verteenwoordig die meer omvattende siening van die doel van sending en beweeg weg van die siening dat sending slegs woordverkondiging is.

In die driedimensionele sendingdefinisie word verskillende redes aangevoer vir die toepassing van hierdie definisie. Die eerste rede is 'n heel praktiese rede. Sendingbetrokkenheid het te doen met die hele mens in sy/haar hele situasie, as antwoord op die hele evangelie – dit is konkreet, driedimensioneel.

Die tweede rede is 'n teologiese rede. In die missiologiese kringe is daar 'n groeiende aanvaarding dat daar drie Bybelse begrippe is wat die omvang en daarmee saam die doel van sending omskryf. Die begrippe is prediking (kerugma), diens (diakonia) en gemeenskap (koinonia). In 'n wyer sin beteken kerugma, evangelisering. Diakonia impliseer sosiale betrokkenheid deur barmhartighedsdiens en koinonia gaan oor die opbou van die kerk – gemeenskapstigting (Kritzinger 1989:12).

Bosch (1991:512) bring hierdie drie begrippe onder een sambreel byeen, in wat hy martyria noem - die roeping om getuie te wees. 'n Verdere element wat missioloë wil inbring, is die leitourgia of die liturgiese element of aanbiddingselement.

Hierdie doel van sending word vir my toepaslik saamgevat deur die siening van Glasser en McGavran as hulle skryf:

Our definition of mission does not narrowly confine mission to verbal announcements of the gospel. It accepts the practice of the last 150 years that a great variety of activities may be used to communicate the gospel across linguistic and cultural barriers to those who have yet to believe: education, literacy programs, agricultural, medicine, presence, dialogue, proclamation and social action.

All these are mission when their purpose is so to witness to Christ that men and women may know Him, love Him, believe Him, be found in Him, become members of His church, and create in the segments of society they control, a social order more agreeable to God (Glasser & McGavran 1983:27).

Uit bogenoemde is dit duidelik dat 'n sendingvisie sekere elemente sal moet bevat ten einde teologies aanvaarbaar te wees. Elemente wat die rol van die gelowige, die rol wat die omvattende verlossing in Jesus Christus speel, en die konteks waarbinne hierdie blye boodskap moet geskied, bevat.

'n Sendingvisie sal ook 'n skopus moet hê, en in aansluiting by Glasser en McGavran asook Du Preez, Kritzinger en Bosch en ander teoloë sou ek wil sê die skopus van die sendingvisie behoort gerig te wees op die praktiese vergestaltung van die Koninkryk van God-drieënig in die leefwêreld van die gelowige.

2.5 Medewerkers in die sendingpoging

As sending, soos in die voorafgaande paragrafe bespreek is, dan gerig is op die sondaarmens in die wêreld, en dit gedoen word sodat God se koninkryk gestalte kan vind op aarde, dan is daar medewerkers nodig. God Drie-enig is en bly die

opdraggewer en die medewerkers is diegene wat sending (die opdrag) prakties tot uitvoer bring in antwoord op Matteus 28:19, maar op die manier soos beskrywe in 1 Korintiërs 3:5-9.

2.5.1 Die Kerk as vennoot en rolspeler in die sendingpoging

Onder hierdie punt sal ek graag na 'n tweeledige funksie van die kerk wil verwys. Hierdie funksie is om as medewerker van God betrokke te wees in die sendingpoging en as seker dié belangrikste rolspeler naas God Drie-enig sy verantwoordelikheid in die sendingpoging na te kom. Hierdie onlosmaaklike verbondenheid tussen Kerk en sending sal vir duidelikheid bespreek.

Soos alreeds in 'n vorige punt aangevoer is, is sending in die eerste en laaste plek *missio Dei*, God se sending. Dit is God se selfopenbaring aan en betrokkenheid in en met die wêreld. In die mate waarin God gelowiges op verskillende tye en plekke laat deelneem aan die *missio Dei*, kan ons praat van *missiones ecclesiae*, die sendingpogings van die kerk (Möller 1995:252).

Bosch (1991:390) onderstreep die voorreg van die kerk om instrument in die hand van God se sendingpoging te wees. Hierdie feit bevestig hy deur te sê dat die kerk daar is omdat daar sending is en nie andersom nie. Hy sê verder dat om deel te neem aan sending is om deel te neem aan die uitbeweeg van God se liefde na mense omdat God die fontein van liefde is.

Verkuyl (1978:3) bevestig hierdie siening as hy George Vicedom aanhaal wat skryf:

“He, God, is the acting Subject in mission.” God the Father sent the Son, and the Son is both the Sent One and the Sender. Together with the Father, the Son sends the Holy Spirit, who in turns sends the church, congregations, apostles, and servants, laying them under obligation in discharging his work.

Hierdie onlosmaaklike verbondenheid tussen kerk en sending word deur Du Preez in 'n artikel in Missionalia verwoord as hy skryf dat die Kerk van Jesus Christus 'n onvervreembare sendingtaak het: die roeping om as liggaam van Christus, in

gehoorsaamheid aan sy Vader (dit wil sê onder leiding van die Heilige Gees). getuies vir Jesus Christus in die wêreld te wees met die oog op die koms van die koninkryk van God. Hierdie roeping rus in, en kom uit op, die sending van die Seun van God na die wêreld (Joh 3:16). So kom die kerk se sending uit op, en word gedra deur, die liefdeshart van God. Die doel van sowel die Seun se koms na die wêreld, as die doel van die sending van die kerk wat daaruit opkom, is die koninkryk van God (Du Preez 1985:1).

Frazier, wat deur Bosch aangehaal word, deel dieselfde siening as hy sê: “The church begins to be missionary not through its universal proclamation of the gospel, but through the universality of the gospel it proclaims” (Bosch 1991:9).

Biskop L Newbigin (1978:22) vat hierdie verbondenheid tussen kerk en sending, waaraan ’n bepaalde uitdrukking gegee word, vir my saam as hy in The Open Secret skryf:

The mission of the church is in fact the church’s obedient participation in that action of the Spirit by which the confession of Jesus as Lord becomes the authentic confession of every new people, each in its own tongue.

Hierdie verbondenheid en interaksie tussen kerk en sending is duidelik sigbaar deur die kerkgeskiedenis heen. As daar gekyk word na die geskiedenis van die Nuwe Testamentiese kerk, die eerste gemeentes, dan is hulle sendingaktiwiteite deurentyd op die voorgrond.

Inderdaad kan daar gesê word in aansluiting by Hedlund (1991:16), dat die vroeë kerk ’n missionêre kerk was, aangesien dit gefunksioneer het as gevolg van sending en ter wille van sending.

Dit is verder nodig dat die begrip kerk vir duidelikheid omskryf sal word. Wanneer daar van kerk gepraat word binne die bestek van hierdie proefskrif en daar na die verbondenheid tussen kerk en sending verwys word, word daar die kerk soos verwoord in die Nederlandse Geloofsbelydenis Artikel 27 bedoel as daar staan:

Ons glo en bely 'n enige, katolieke of algemene kerk, 'n heilige vergadering van almal wat waarlik in Christus glo, wat almal hulle volle saligheid in Jesus Christus verwag en in sy bloed gewas is, geheilig en verseël deur die Heilige Gees (Handboek by die Erediens 1988:174).

Hierdie definisie van wat met kerk bedoel word, word verder omskryf deur die Heidelbergse Kategismus Sondag 21 Vraag 55 in antwoord op die vraag: Wat glo jy van die heilige, algemene, Christelike kerk?:

“Dat die Seun van God uit die hele menslike geslag vir Hom 'n gemeente wat tot die ewige lewe uitverkies is, deur sy Gees en Woord in die eenheid van die ware geloof van die begin van die wêreld af tot die einde toe vergader, beskerm en onderhou en dat ek daarvan 'n lewende lid is en ewig sal bly” (Handboek by die Erediens 1988:199).

As Verkuyl in sy boek Contemporary Missiology die geskiedenis van die sendingontwikkeling gedurende die negentiende en twintigste eeu bespreek, raak hy die teologie van Gustav Warneck aan.

Warneck het 'n interessante en relevante siening aangaande die rol van die kerk in sending en die verbondenheid tussen die kerk en sending wat hy soos volg saamvat:

Only the Christian religion has a church, [and] to her belongs the inherent task of world mission. The church is “the institute of healing [Heilsanstalt] for all humanity.” But “...she must engage in mission for her own sake [as well]. From it she exists; if she were to give it up, she would be cutting off her own lifeline.” Through missionaries and the churches which they establish, the “Christianizing of nations” takes place (Verkuyl 1978:27).

Hierdie verbondenheid tussen kerk en sending word vir my ten einde laaste raakgevat deur Bosch wat die volgende sê:

Die kerk is dus by sending betrokke omdat Christus 'n naam bo elke naam het (Fil 2:9), omdat Hy met krag verklaar is as die Seun van God deur die

opstanding uit die dode (Rom 1:4), omdat God in Hom die Wêreld met homself versoen het (2 Kor 5:19) en Hy Jood en heiden saam “in een liggaam met God kom versoen deur die kruis” (Ef 2:16). As die kerk “in Christus” is, is sy by sending betrokke. Haar hele bestaan het dan ’n missionêre karakter (Bosch 1979:84).

Die rol wat die kerk as vennoot in sending speel en wat nie altyd so geredelik aanvaar is nie, word vanuit ’n ander hoek deur Andrew Walls belig wat sê:

The Christian mission is not simply about the multiplication of the church; it is about the discipling of the nations. It is about the penetration of cultures and ways of thought by the word about Christ. It is about the translation of Scripture into thought and action, as the word about Christ is brought to bear on the points of reference within each culture, the things by which people know themselves and recognize where they belong (Walls 1996:86).

Hierdie proses om die kultuur van mense deur die Woord te laat verander, het deur die jare die sendingpoging ernstig geskaad. Wat egter vas staan en wat nooit uit die oog verloor moet word nie is dat sonder sending daar nie ’n kerk sou wees nie en sonder die kerk daar nie sending sou wees nie.

Krities gekyk, moet ons erken dat die kerk nie altyd geslaag het in sy doel om missionêre kerk te wees nie, maar dit mag nooit aan die goed wat gedoen is, afbreek doen nie, want immers is die kerk nog in onvolmaaktheid op pad om gehoorsaam te wees aan die sendingopdrag.

Met bogenoemde in gedagte, moet die tekortkominge van die kerk bespreek word. Enkele punte van kritiek kan genoem word ten opsigte van ontsprings wat plaasgevind het.

Kerk en sending, wat deur baie as sinonieme gebruik word, het ook ’n negatiewe sy. Die grootste kritiek wat ingebring kan word teen die verbondenheid van en wisselwerking tussen die kerk en sy sending, en die noue band met die regering deur die jare in Suid-Afrika, word deur Smith gestel: “Vanweë ’n alte noue verbintenis

tussen die Sending en die koloniserende moondhede, is die Sending medeverantwoordelik gehou vir al die euwels van kolonialisasie” (Smith 1980:145).

’n Verdere punt van skerp kritiek kom wanneer Smith vir McGavran aanhaal:

Missions were carried on from the ruling, wealthy, literate, modern countries, which were experiencing all the benefits of ... an expanding production, and universal education.” Dit het ’n onvermydelike “separateness” van die sending teenoor die inheemse bevolking teweeg gebring (Smith 1980:142).

Stephen Neill se kritiek kan ook nie verby gegaan word nie. Hy sê:

It is to be remembered that in the nineteenth century the alternatives for many peoples were not independence and enslavement but total destruction (by unscrupulous exploiters or through the slave-trade) and the possibility of survival in a state of colonial dependence (Neill 1965:249).

In Suid-Afrika het die Bybelse fundering van Apartheid deur sommige denominasies die kerk se beeld as die bringer van die heil in Christus ernstig geskaad. Die grense wat mense kunsmatig geskei het in verskillende kerkverbande is nog steeds nie geheel en al afgebreek nie.

Ten spyte van die kritiek wil ek weer aansluit by Smith wat gesê het:

Vanuit die Sending van God het die kerk te voorskyn getree. Deur Sy voortgaande Sending (handeling) word die kerk nog weer telkens in aanskyn geroep, diegene in wie Jesus Christus sy doel in die tussentyd bereik het. So word hulle getuies van God se Sending en handeling in Jesus Christus (Hand 1:8). Tot hierdie getuienislewering is die kerk bestem en deur hierdie getuienislewering ontvang die kerk deel aan die missio Dei (Smith 1980:181).

Hierdie unieke vennootskap tussen God en kerk met sy doel word uitstekend verwoord deur Tippett:

The ministry of Christ, the thrust into the world by the Church which is His Body (Eph 1:22-23) comprises the following aspects:

1. the ministry of mission - the proclamation of the good news for the salvation of a person's soul;
2. the ministry of service - the work of Christ meeting the physical and material needs of people;
3. the ministry of reconciliation - the restoration of broken human relationships that people may live in peace together (Tippett 1987:33).

Kritzinger haal Gensichen aan wat 'n vroeëre idee van Newbiggin verder uitgewerk het rondom twee begrippe wat hierdie verbondenheid tussen sending en kerk baie toepaslik toelig, maar ook saamvat, naamlik dimensie en intensie.

Nie alles wat die kerk doen, het noodwendig 'n missionêre intensie nie. Die Kategese, die fondsinsameling vir onderhoud aan geboue, ens. kan tog nie as sendingwerk gesien word nie. Maar alles wat die kerk doen, het (of behoort te hê) 'n sendingdimensie, sy dit aanbidding, erediens, kategese, en die insameling van fondse. Die kerk moet eenvoudig beseft dat hy as God se verteenwoordiger leef voor die oë van die buitestaanders (Kritzinger 1988:42).

Ten spyte van gebreke in die verbondenheid tussen die kerk en sending is en bly die kerk die belangrikste instrument waardeur God na die wêreld uitreik, en moet die kerk gehoorsaam bly aan die opdrag van Matteus 28:19.

2.5.2 Sendinggenootskappe as rolspelers in die sendingpoging

Dit is nodig om daarop te let dat die verhouding kerk en sending deur die jare heen deur verskillende stadia gegaan het. Dit is so, en daarvan is die geskiedenis 'n getuie, dat die kerk nie altyd sending so entoesiasies en met oorgawe prakties uitgevoer het nie.

Vir 'n baie lang tyd het die kerk toegelaat dat sending deur sendingorganisasies bedryf

is. Hierdie sendingorganisasies was die resultaat van die herlewing in Engeland en Amerika teen die einde van die agtiende eeu en die begin van die negentiende eeu.

Dit is egter nodig om te verstaan dat die genootskaplike sendingpogings gebore is uit die teruggryping van die Piëtisme na die individuele mens en sy persoonlike geloofsverhouding tot God. Dit was in besonder die individualisering van die geloofslewe deur die Piëtisme wat daartoe gelei het dat die verloreheid van die mens wat nie in 'n herstelde verhouding tot God geleef het nie, onder die aandag gestel is (Smith 1980:187).

Smith maak die opmerking: “'n Latente sendingbewussyn was wel in die Protestantisme aanwesig en is deur die Piëtisme slegs tot aktiewe deurwerking gevoer.” Aangaande die verhouding met die kerk skryf hy:

Daarvoor was die Piëtisme te afsydig teenoor die kerk as instituut ingestel en te véél op sy eie individuele kringe van ware gelowiges wat alleen bekwaam en geskik beskou is om Christelike aktiwiteite te onderneem (Smith 1980:188).

Aangesien daar 'n opstand was teen die kerk se gebrek aan ywer en visie in Europa was die noodwendige weg waarlangs die Piëtisme sy sendingywer sou kanaliseer, nie die kerk of die kerklike organe nie, maar langs die weg van “eigen groepjes” wat tot die vorming van genootskappe saamgesnoer is.

Smith beoordeel die werk van die sendinggenootskappe soos volg:

Nie die kerk as mistieke liggaam van Christus waartoe alle gelowiges gevoeg moet word nie, maar 'n “vereniging” van bekeerdes wat van die wêreld bewaar moes word, het die kern gevorm van die genootskaplike sendingdoel (Smith 1980:188,192).

Alhoewel daar ernstige kritiek op die genootskaplike sendingmodel sou kon wees sal dit positief in die loop van hierdie proefskrif blyk dat hierdie genootskappe diep spore in die kerklike lewe van baie volkere in Suid-Afrika getrap het.

’n Kort oorsig van die vernaamste sendinggenootskappe se aktiwiteite in Suid-Afrika lyk soos volg.

In 1737 kom die eerste Morawiese sendeling in die Kaap aan. Georg Schmidt kom van Herrnhut, Duitsland, en beweeg uit om onder een van die inheemse volke aan die Kaap te arbei. Hy slaag daarin om omstandighede vir sewe jaar te oorleef alvorens hy terugkeer na sy vaderland. Die terugkeer na sy vaderland is juis genoep deur konfessionele verskille met leraars en die owerheid aan die Kaap.

In 1799 arriveer die eerste vier sendelinge van die Londense Sendinggenootskap (London Missionary Society of LMS) aan die Kaap. Afgesien van kontroversiële figure soos Van der Kemp, Read en Philip, wat gereeld in konflik was met die regerende owerhede in die Kaap, was hierdie Genootskap ook verteenwoordig deur manne soos Kicherer en Schmelen van die noordweste, en Moffat en sy skoonseun Livingstone in die noordelike binneland. Hierdie manne se werk ten opsigte van vertaling en produksie van Bybels sal later weer onder die vergrootglas kom.

In 1806, na die tweede besetting van die Kaap deur Brittanje, word die Kaap weer eens die teiken van genootskaplike sending in die vorm van Barnabas Shaw wat gekoppel was aan die Wesleyan Methodist Missionary Society wat in 1816 hier begin werk. Die werk van ’n ander sendeling, William Shaw, aan die oosgrens het verreikende invloed op die lewe van die Xhosavolk gehad.

Die Skotse of Glasgow Sendinggenootskap doen verder sedert 1824 groot werk in die Oos-Kaapse grensgebied. ’n Latere vrug van hierdie arbeid is die totstandkoming van die Universiteit van Fort Hare in Alice, die eerste Universiteit uitsluitlik vir swart studente in Suid-Afrika.

Die Paryse Evangeliese Sendinggenootskap en Rynse Sendinggenootskap reageer in 1829 op ’n oproep om meer sendelinge deur dr Philip van LMS. Daar word deur die Franse in Lesotho en Vrystaat gewerk terwyl die Rynse sendelinge met groot vrug in die westelike dele van die land en in Zoeloeland gewerk het.

In 1834 sluit die sendelinge van die Berlynse Sendinggenootskap hulle aan by die

groep sendelinge wat alreeds in Suid-Afrika werksaam was. Hulle werk onder veral die Xhosa, Zulu en sedert 1860, die Bapedi en Vhavenda, was baie geseënd.

Die lys van sendinggenootskappe wat uitgereik het, hou nie op by hierdie genootskappe nie. Daar is nog die Hermannsburgse Sendinggenootskap wat onder die Zoeloes en later die Tswanas werksaam was, die American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) wat ook sedert 1834 onder die Zoeloes in KwaZulu-Natal gaan werk het.

Die bekende Church Missionary Society (CMS) van die Britse Anglikaanse Kerk het ook in die dertigerjare van die vorige eeu sy voelers na Suid-Afrika uitgesteek. Ook hierdie organisasie het sy werksaamhede begin onder die Zoeloevolk in KwaZulu-Natal.

Genootskappe uit die Skandinawiese lande soos die Noorweegse Sendinggenootskap (1844) en die Sweedse Sendinggenootskap het hulle geroepe gevoel om plaaslik te begin werk. Die Switserse Sendinggenootskap het veral weer groot werk onder Shangaans van die Oos-Transvaalse Laeveld, vandag Mpumalanga, gedoen.

Sedert 1840 kon die Rooms-Katolieke Kerk ook die sendingvelde van Suid-Afrika betree en het met groot vrug hier begin arbei. Veral was Lesotho en die oostelike dele van die Vrystaat die aanvanklike teikengebied.

Die werk wat die Suid-Afrikaanse Sendinggenootskap (Zuid-Afrikaanse Genootschap ter bevordering van de uitbreiding van Christus Rijk) wat in 1799 in samewerking met die LMS ontstaan het, moet nie te gering geskat word nie aangesien vir baie jare die sendingwerk van die NG Kerk deur hierdie organisasie gekanaliseer is (Vir hierdie oorsig sien Kritzinger 1988:13-17).

Van die Suid-Afrikaanse Sendinggenootskap sê Crafford : “Dit was van die begin af ’n interkerklike genootskap wat alle Christene wou saamsnoer vir die ideaal van die verkondiging van die ware Christendom” (Crafford 1982:25).

Die grootste enkele punt van kritiek teen die genootskaplike sending is, soos vroeër

alreeds aangetoon, die feit dat hulle langs die kerk gefunksioneer het en waar daar planting van kerke was, dat hierdie kerke nie verinheems was nie.

Roland Allen, 'n gewese Anglikaanse sendeling, lewer baie skerp kritiek op die verhouding tussen die kerk en genootskaplike sending. Hy skryf aangaande hierdie verhouding die volgende:

For missionary work we have two organizations; one which is ancient and one which is modern; one simple, the other very cumbrous: the simple necessary organization is the organization of the Church, the cumbrous modern organization is the organization of missionary societies (Allen 1971:97).

Stephen Neill sluit na my mening by bogenoemde siening aan as hy die volgende waarneming aangaande die Genootskaplike sendingpoging maak:

All unnoticed, the mission had slipped into the position of the church. Many missionaries went out with the best intentions of carrying out the declared intention of the London Missionary Society to preach the pure Gospel without tying it to any western form of organization or policy, but they usually ended by producing a copy, faithful down to the minutest detail, of that form of the Christian faith to which they themselves were accustomed in their own country (Neill 1964:259).

Neill in kontras met Allan verdedig die sendelinge as hy sê dat die nuwe bekeerlinge 'n behoefte geopenbaar het om die Westerse manier van aanbidding oor te neem, na te volg en hulle aanbiddingsvorme daarvolgens te klee.

Allen in The Spontaneous Expansion of the Church is baie uitgesproke aangaande die rol van die sendingorganisasies en die sendelinge wat deel vorm van hierdie organisasies.

Hy het dit veral teen die feit dat die kerk se rol in sending amper ongevraagd deur die sendingorganisasies oorgeneem is. Die sendingorganisasies was van mening dat die kerk as gevolg van geestelike doodsheid sending nalaat en daarom is die taak deur

hierdie organisasies oorgeneem.

Sy verdere besware lê op die praktiese vlak. Hy het ernstige besware teen die oordrewe klem op die organisatoriese ontwikkeling van die sendingorganisasies en die, volgens hom, oordrewe klem op fondsinsameling.

Hy het verder probleme met die professionele sendelinge wat verbonde is aan hierdie organisasies. Hiervan sê hy en ek haal aan:

Missionary societies began their crusade, not by striving to call out the spirit of christian men whose occupation carried them abroad, not by trying to impress upon the church at home that Christ calls *all* His people to witness for Him wherever they may be, wherever they may go, but by creating an army of professional missionaries (Vir hierdie oorsig sien Allen 1971:96-116).

Smith het weer 'n ander invalshoek en hy sluit op 'n manier aan by Neill en by Voetius as hy aangaande kerkplanting sê:

Dat die planting van die kerk “a real and definite end to be sought, a goal to be reached, an objective to be attained” is, moet gehandhaaf bly. Hierin moet egter 'n noodsaaklike wysiging aangebring word, naamlik dat kerkplanting nie die doel van die Sending moet wees nie, maar wel vrug van die Sending is (Smith 1980:180).

Dat daar egter later wel kerke as vrug van hierdie sendingpogings ontstaan het, is waar. Kerke wat vandag nog sterk staan en binne bepaalde volksgroepe funksioneer. Daaroor egter later meer wanneer daar aan die vertaling en verspreiding van die Bybel aandag gegee word.

Ten spyte van grondige en soms geregverdigde kritiek teen die genootskaplike sendingpoging, kan die rol wat hierdie genootskappe gespeel het om die sendingbelangstelling onder die Kerke in Suid-Afrika aan te moedig nooit te gering geskat word nie. Die genootskappe het voorts tog daarin geslaag om gelowiges oor kerklike grense heen te verenig in 'n sendingbewustheid en hierdie gelowiges

aangespoor om by die uitreik na die ongelowiges betrokke te raak.

Cronje vat vir my die rol en seker dié belangrikste nalatenskap van die genootskaplike sending saam as hy skryf: “Die grootste erfenis wat ’n sendinggenootskap kan nalaat aan die volk onder wie hy werk, is die Bybel in die volk se taal” (Cronje 1981:127).

Hierdie grootse nalatenskap sal bespreek word wanneer daar in diepte gekyk gaan word na die vertaalwerk asook die produksie van Bybels en die verspreiding daarvan. Deurentyd sal die name van sendelinge wat aan een of ander sendinggenootskap verbonde was na vore kom.

Dit is dus nodig om vir die res van hierdie proefskrif van die verbondenheid tussen die sendinggenootskappe en sending kennis te neem.

2.5.3 Die gelowige/sendeling as rolspelers in die sendingpoging

In Mattheus 28:19-20 staan daar: “Gaan dan na al die nasies toe en maak die mense my dissipels: doop hulle in die Naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees, en leer hulle om alles te onderhou wat ek julle beveel het.”

Met hierdie opdrag het Christene deur die jare heen groot erns gemaak omrede dit gesien is as nie net ’n opdrag aan die kerk of sendinggenootskap nie, maar ook aan die gelowige.

Scherer (1964:45) maak die opmerking dat die vroegste Christene se sendinggewete hulle gedwing het om die krag van Jesus in hulle alledaagse lewens te reflekteer eerder as om sendelinge die wêreld in te stuur.

Vir die doel van hierdie proefskrif is die individuele gelowige vir my deel van die kerk of sendinggenootskap en die sendeling ressorteer ook onder hierdie twee kategorieë. Hierdie definisie is nodig aangesien die saak weer later aan die orde kom wanneer die finansies van die Bybelgenootskap bespreek word.

Alhoewel die rol van die individuele gelowige en die rol wat binne kerkverband

gespeel is bespreek gaan word, moet die spontane uitreik deur individue nooit onderskat word nie. Deur die spontane uitreik en getuienislewering is baie mense aan die Bybel blyotgestel.

2.5.4 Die Bybelgenootskappe as rolspeler in die sendingpoging

Voordat daar verder gekyk kan word na die Bybelgenootskap en die rol wat dit in die sendingpoging speel is dit noodsaaklik om kortliks kennis te neem van die verskillende asook ooreenkomste tussen die Bybelgenootskap en ander Sendinggenootskappe.

Die Bybelgenootskap en sendinggenootskappe, soos wat alreeds bespreek is, is beide organisasies wat op 'n geloofsgrondslag funksioneer en dan veral ten opsigte van vrywillige finansiële bydraes.

Beide hierdie verskillende organisasies het daarin geslaag om kerke en gelowiges oor die verskillende dogmatiese grense heen by hulle werksaamhede te betrek.

Die belangrikste en kritiese onderskeiding tussen hierdie unieke organisasies is dat die sendinggenootskappe gerig is op die kerstening van mense terwyl die Bybelgenootskap primêr daarop ingestel is om die Bybel sonder enige dogmatiese kommentaar in die tale van die volke daar te stel en teen 'n prys wat bekostigbaar is.

Die Bybelgenootskap is dus nie 'n sendingorganisasie of sendinggenootskap nie. Dit is juis die onderwerp van hierdie ondersoek om vas te stel of daar nie 'n onderliggende sendingvisie teenwoordig is in die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika nie.

Om dus die werk van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika te verstaan en na waarde te skat, is dit allereers noodsaaklik dat daar kortliks kennis geneem sal word van hierdie organisasie se ontstaansgeskiedenis aangesien dit die rol wat die Bybelgenootskappe gespeel het in die sendingpoging binne perspektief sal plaas.

2.5.4.1 Ontstaansgeskiedenis van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika

Die rol wat die Bybelgenootskap van Suid-Afrika in die sendingpoging in Suid-Afrika gespeel het is van groot belang en om hierdie rol na waarde te skat en te beoordeel, is dit uiters noodsaaklik dat die ontstaansgeskiedenis van hierdie organisasie bespreek word.

Chirgwin maak die baie relevante opmerking as hy sê :

Basically the Evangelical Revival was a return to the Bible, or at least it was accompanied by such a return, in much the same way as the Reformation was accompanied by a rediscovery of the Bible. In the years immediately before the Revival the Bible had not been suppressed, it had merely been neglected. It was a book that few read and fewer acted upon (Chirgwin 1954:43).

Hy maak 'n verdere opmerking dat die Evangeliese Herlewing of Ontwaking in Engeland nie net sy wortels in die Woord gehad het nie, maar ook aan die Woord weer die sentrale plek gegee het op die kansels en in die lewens van mense. Hierdie herlewing in Engeland het daarvoor gesorg dat gelowiges weer opgewonde begin word het oor die Woord. Met hierdie opgewondenheid het daar 'n krisis opgeduik.

Hierdie krisis was die gebrek en tekort aan Bybels in Engeland, Skotland en Wallis. Die krisisse het egter 'n uitdaging geword waaraan daar indringend aandag gegee is soos deur Kane waargeneem en opgesom is.

Kane maak die volgende opmerking:

Special mention should be made of the Bible societies, without which the missions would have been greatly handicapped. In time each of the Protestant countries of the world organized its own Bible Society. Through the years four of these Bible societies have made an enormous contribution to Christian missions around the world: the British and Foreign Bible Society (1804), the National Bible Society of Scotland (1809), Netherlands Bible Society (1814), and the American Bible Society (1816) (Kane 1978:95).

Ek sal kortliks die ontstaansgeskiedenis van die Britse en Buitelandse

Bybelgenootskap (BBBG) onder loep wil neem aangesien hierdie Bybelgenootskap die moeder is van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika (BSA).

As gevolg van die geestelike herlewing in Engeland, Skotland en Wallis moes die tekort aan Bybels aangespreek word. Met die herlewing in Wallis (1791-1793), het eerw Thomas Charles en sy ampsgenote die nypende tekort so ter harte geneem, dat hul die “Society for Promoting Christian Knowledge” (SPCK) dringend versoek het om meer Walliese Bybels.

In 1800 is die voorraad uitgeput en die vereniging laat weet dat nog ’n oplaag van Bybels vir Wallis nie gedruk kan word nie. In Desember 1802 lê eerw Charles sy probleem in die bestuursvergadering van die “Religious Tract Society” ter tafel: hoe ’n groot en goedkoop uitgawe van die Bybels in Wallis verkry kon word, en ’n gereelde toevoer daarvan, veral vir die minderbevoorregtes in Wallis, verseker kon word.

In die loop van ’n ernstige bespreking wat hierop volg, het sekretaris, eerw Joseph Hughes, hierdie betekenisvolle opmerking gemaak: “Surely a society might be formed for the purpose; and if not for Wales, why not for the Kingdom: why not for the whole world.” Op die algemene vergadering van die “Religious Tract Society” in Mei 1803 is die stigting van so ’n Bybelgenootskap - wêreldwyd in opset - dan ook sterk bepleit.

Teen die begin van 1804 het hul reeds die steun van invloedryke manne soos William Wilberforce (bekende parlamentslid), Granville Sharp, Zachary Macaulay (bekende sakemanne) asook rev Henry Venn (predikant te Clapham) en Lord Teighmouth verkry. Hierdie groep manne saam met nog ander het die bekende “Clapham Sect” gevorm wat ten doel gehad het om ’n sigbare en voelbare verskil ten opsigte van die geestelike en volkslewe van die Engelse in Engeland te weeg te bring (Renwick 1958:178).

Op 7 Maart 1804 daag ongeveer 300 mense van verskillende kerklike denominasies op vir die stigtingsvergadering in die London Tavern onder voorsitterskap van Granville Sharp. Die stigting van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap vind

plaas en op die daad word £700 ingesamel. Hierdie insameling het die grondslag gelê waarop daar in die toekoms voortgebou sou word.

Eric Fenn maak die volgende gevolgtrekking aangaande die stigting van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap en die invloed wat daaruit gegaan het as hy skryf:

The foundation of the British and Foreign Bible Society at a meeting in the London Tavern, Bishopgate, on 7 March 1804, was more than the beginning of a national institution: it was the birth of a world-wide movement of Bible translation, printing and distribution which was destined to draw into its orbit men and women of many different nations and languages and of most, if not all, Christian traditions (Fenn, in Greenslade 1963:388).

Die primêre doelstelling van hierdie pasgestigte Bybelgenootskap was kort en baie kragtig: om die Woord van God sonder enige nota of kommentaar te versprei - aan elkeen in sy eie taal en teen 'n bekostigbare prys. Hierdie baie sterk standpunt was in reaksie op die voorafgaande tydperk in die geskiedenis waar daar 'n stryd was tussen die Rooms Katolieke en Protestante aangaande die Bybels wat deur hierdie groepe geproduseer is. Fenn skryf aangaande hierdie stryd:

The new Society did not wish to get involved in such discussions: its sole concern was that men should have access to the sources of Christian faith in the Bible, rather than to any one interpretation of the Gospel itself (Fenn, in Greenslade 1963:389).

Om hierdie doelstelling rondom die beskikbaarstelling van die Bybel te verwesenlik was fondse en verspreidingskanale van die begin af baie nodig. Die BBBG het hierdie probleem op 'n unieke wyse ondervang deur die daarstelling van Hulpverenigings of "Auxiliaries" wat behulpsaam was met die insameling van fondse vir die drukwerk, asook die verspreiding van die Bybels, Nuwe Testamente en Skrifgedeeltes. Hierdie Hulpverenigings is dwarsdeur die destydse Britse Kolonies gestig. In Afrika is die eerste sodanige Hulpvereniging so vroeg soos 1807 in Sierra Leone gestig.

Met die kolonisasieproses wat volstroom aan die gang was, en die gepaardgaande kompetisie vir kolonies deur die Europese moondhede, het deure skielik begin oopgaan vir sendelinge en is die nood van Asië, Indië en Afrika ten opsigte van Bybels voor die deur van die Europese Bybelgenootskappe gelê. Die BBBG het met sy stelsel van Hulpverenigings daarin geslaag om sy net wyd te span ten opsigte van hulpverlening.

Die BBBG lewer so vroeg as in 1806 die eerste besending Bybels aan die Kaap, weliswaar vir die Britse soldate wat die Kaap so pas beset het. Die taak van Bybelverspreiding het klaar begin.

Chirgwin skryf oor die stigting van die BBBG die volgende :

Men of substance and culture, like those who formed the “Clapham sect” were drawn into the company of the evangelicals. They read the Bible diligently themselves, and they also launched organizations to make it more widely known. They helped to start Sunday schools whose central aim was to teach the Bible; they encouraged the running of Bible classes and often conducted them themselves; above all they founded Societies for the printing and circulation of the Scriptures. The British and Foreign Bible Society was their most notable achievement, as it was also the clearest possible demonstration of the close connection between the Evangelical Revival and the Bible, in that those who founded it were evangelicals to the man (Chirgwin 1954:45-46).

Op 23 Augustus 1820, onder voorsitterskap van sir Rufane Donkin, die waarnemende Goewerneur aan die Kaap, word die “South African Bible Society” in “Government House” (die huidige Tuynhuys) gestig. Sir Donkin willig in om as eerste president en beskermheer op te tree (Genade in Oorvloed 1994:43).

Met die uitsondering van Sierra Leone in Wes-Afrika was dit destyds nog die enigste “Auxiliary” of Hulpvereniging op die hele vasteland van Afrika (Smit 1970:11).

Hierdie Hulpvereniging ervaar na 'n tyd van groot opbloei sy eie krisis en die entoesiasme en energieke deelname begin afwater. Reeds vanaf 1826 val dit op dat

die Moedergenootskap geen jaarverslae meer van die Kaapse Hulpvereniging ontvang nie. Formeel het die SA Hulpvereniging nooit ontbind nie. In praktyk het hierdie Hulpvereniging later kwalik meer gefunksioneer, alhoewel iemand soos dr Philip, deur gereelde briefwisseling met Londen en met sy ywer vir Bybelverspreiding, steeds die saak van die Bybelgenootskap bepleit het (Smit 1970:21).

Teen 1845 is die Moedergenootskap in Londen tydig en ontydig oorval met noodroepes vanuit Suid-Afrika om steeds meer en meer Bybels. Op 29 Julie word die SA Hulpvereniging onder leiding van TJ Bourne weer op die been gebring. Hierna het Bourne begin om uitgebreide organisasiewerk te doen - die stigting van takke en verenigings in verband met die Bybelgenootskap dwarsdeur die land.

Die grondwet van “Het Zuid-Afrikaansch Hulp Bijbelgenootschap” se doel is soos volg gestel: Om in samewerking met die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap Bybels te versprei “binne sowel as buitenslands” en dit in ooreenstemming met die grondbeginsels van die Moedergenootskap “zonder aantekening en verklaring” - en wat die Engelse taal betref “van de geautoriseerde vertaling alleen” (Smit 1970:26).

Meer as ’n honderd jaar later, in 1961, vind daar ’n statusverandering plaas. Sedert April van daardie jaar - so het Londen reeds besluit - staan die organisasie amptelik bekend as “Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika - Hulpvereniging van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap.”

“Die nuwe naam” so het die destydse Hoofsekretaris, ds Van Arkel verduidelik:

dui aan dat ons ’n Suid-Afrikaanse vereniging is, met verantwoordelikheid om die Skrif in al die tale en hoeveelhede soos dit in Suid-Afrika benodig word, te verskaf; ook nog, dat ons ’n deel bly van die groot en historiese Britse en Buitelandse Bybelgenootskap. Die verandering van naam wys ook op die toename in selfstandigheid, wat op sy beurt groter verantwoordelikheid meebring (Smit 1970:82).

Die finale stap is gedoen op 1 November 1965, toe die “Bybelgenootskap van Suid-Afrika” heeltemal losgemaak is van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap,

waarvan dit nou nie meer 'n Hulpvereniging (Auxiliary) sou wees nie. So het die Bybelgenootskap van Suid-Afrika na 145 jaar (1820-1965) 'n volwaardige Bybelgenootskap geword (Smit 1970:82).

Op 3 Maart 1970 word die “Wet op die Bybelgenootskap van Suid-Afrika, No 15 van 1970” deur die destydse Staatspresident, JJ Fouché geteken. Hierdie wet dien as riglyn waarvolgens die Bybelgenootskap in die toekoms sy sake sou reël asook verslag sou doen aan sy donateure. Hieroor later meer.

Vir die doel van hierdie proefskrif sal ek graag vir duidelikheid wil verwys na die Bybelgenootskap van Suid-Afrika as per definisie dat dit ook die Hulpvereniging, wat in 1820 gestig is, sal insluit. Waar verspreidingsyfers en vertalingsstatistiek aangehaal word sal daar vir duidelikheidshalwe 'n nouer afbakening van werksaamhede en tydvakke wees.

2.5.4.2. Die rol van die gedrukte Bybel in die sendingpoging

Wanneer Kane (1978:95-96) praat van die rol wat verskillende Bybelgenootskappe deur die jare heen in die sendingakker gespeel het, dan sê hy die volgende:

Never before in the history of the world have so many organizations been dedicated solely to the translation, publication, and distribution of one book. Through the years they have worked very closely with various missions, regardless of their ecclesiastical affiliation, their theological orientation, or their geographical location. Actually the Bible societies are responsible only for the publication of Scriptures.

The translation work is done by missionaries, with advice and supervision of the Bible societies linguistic experts. When it comes to distribution, the Bible societies depend quite heavily on the missionaries at the local level.

Kane (1978:96) maak die verdere opmerking dat as gevolg van die feit dat die Bybels sonder enige dogmatiese kommentaar gedruk word, die Bybels wat deur die Bybelgenootskappe geproduseer word, so ontvanklik is vir die hele spektrum van

kerklike denominasies.

Chirgwin, in sy boek wat handel rondom die rol van die Bybel in wêreld-evangelisasie, skryf:

It cannot be chance that the formation of Bible Societies is closely associated with the founding of missionary societies. The instances are too many and they are drawn from too many countries for them to be written off as mere coincidences. The only satisfactory explanation seems to be that the Bible, by the very nature of its message, leads to the formation of missionary societies, and missionary societies, needing Bible societies, help to bring them into being (Chirgwin 1954:47).

Die baie bekende teoloog, die Duitser Peter Beyerhaus (1996:21) skryf aangaande die rol van die Bybel in die sending soos volg:

..., daß Bibel und Mission in einem so durchgehenden inneren Zusammenhang stehen, daß die Bibel das Buch der Mission sowohl im subjektiven wie im objektiven Sinne ist: im Mittelpunkt aller biblischen Schriften steht die Missio Dei, und im Mittelpunkt der Missio Ecclesiae (der Sendung der Kirche) steht die Weitergabe des biblischen Offenbarungswortes an alle Völker.

Hierdie geweldige rol van die Bybel word bevestig deur die geskiedenis wat baie duidelik aantoon dat sendelinge waar hulle ook al gekom het, van die begin af erns gemaak het met twee sake. Die eerste was om die taal van die groep onder wie gewerk word aan te leer, dit op skrif vas te lê en dan tweedens te begin met die vertaling van die Bybel in daardie nuwe taal.

In die boek You Will Be My Witnesses word daar geskryf:

Since the days of the three Protestant pioneers, Carey, Marshman and Ward, missionaries have always given a high priority to making the Bible available to people in their own languages. Many missionaries made tremendous efforts to learn unknown languages, work out a written form and then translate the Bible

(Kritzinger 1984:45).

Daar is egter 'n skadukant aan hierdie behoefte om die Bybel toeganklik te maak vir alle mense. Die skadukant word soos volg beskryf:

In earlier years each missionary society or church usually went ahead on its own with projects for the translation of the Bible. Another unfortunate result was that some churches or missionary societies were inclined to regard their own translation as the only correct one and that Christians from certain of the younger churches refused to read one another's Bibles (Kritzinger 1984:47).

Hierdie skadukant is egter omgeswaai en kerke en sendinggenootskappe het begin saamwerk om die Bybel daar te stel.

Die Bybel in gedrukte vorm het deur die jare 'n belangrike rol gespeel in die lewens van mense asook in die breëre gemeenskap en kerk. Enkele van hierdie rigtinggewende invloede wil ek uitlig. Hierdie invloede behels die volgende en ek haal die sieninge aan van die volgende persone:

1. Kane se siening behels die volgende:

The missionary's chief task is to share Jesus Christ with the non-Christian world. All he knows about Christ he learned from the Bible. Therefore it behooves him to have a thorough working knowledge of the Scriptures, which are able to make men wise unto salvation (2 Tim 3:1) (Kane 1975:68).

Die Bybel is nodig om kennis aangaande God-drieëinig op te doen en Sy wil te leer ken. Die weg van saligheid is opgeteken in die Bybel en daarsonder kan daar ook nie op die weg van saligheid gegaan word nie.

Kraemer som die gedagte treffend op as hy sê: "The only legitimate source from which to take our knowledge of the Christian faith in its real substance is the Bible" (Kraemer 1938:61).

2. Walls raak nog 'n baie belangrike punt aan:

...the Christian faith is not simply about the multiplication of the church; it is about the discipling of the nations. It is about the penetration of cultures and ways of thought by the word about Christ. It is about the translation of Scripture into thought and action, as the word about Christ is brought to bear on the points of reference within each culture, the things by which people know themselves and recognize where they belong (Walls 1996:86).

Sonder die Bybel sou hierdie aanraak van die wêreld nie plaasgevind het nie en sal dit in die toekoms 'n al hoe groter rol speel.

3. Die Bybel het daarin geslaag om kerke en gelowiges te versoen rondom die Woord deurdat die Bybelgenootskappe van die vroegste tye af die grootste ekumeniese liggaam is. Dit kan gebeur omdat die Bybel deur die Bybelgenootskappe sonder enige dogmatiese of leerstellige aantekeninge aangebied word vir die kerk.

Tereg word daar geskryf:

Churches and missionary organisations have learnt the important lesson that when people begin to co-operate in the name of Christ, they discover that their mutual differences fade into relative insignificance beside the vital issues on which there is mutual agreement and sympathy (Kritzinger 1984:5).

In hierdie opsig het die Bybel skitterend geslaag om gelowiges te verenig ten spyte van soms diepgaande dogmatiese verskille.

4. Hendrik Kraemer maak die baie belangrike en relevante opmerking:

In missionary circles it is an undisputed axiom although not always adhered to and a matter of course that the language of those to whom the Gospel is brought is used as the vehicle of Christianity (Kraemer 1938:341).

Inderdaad het die vertaalwerk deur sendelinge deur die jare die taal van volkere ontsluit en is die Bybel in baie gevalle gebruik om nie net die taal aan mense bekend

te stel nie, maar om in die proses die “voertuig” te wees vir die oordra van die evangelie. ’n Getuienis hiervan is die groot hoeveelheid sending- en kerkskole nie net in Suid-Afrika nie, maar regoor die wêreld.

Ek wil die rol wat die Bybelgenootskappe gespeel het in die sendingpoging deur die geskrewe Woord beskikbaar en toeganklik te maak, afsluit met wat Chirgwin geskryf het:

The Evangelical Revival was thus in large a return back to the Bible. It made the Bible the source of the preacher’s message and the substance of the gospel he declared. It used the Bible as its main, if not its sole tool of evangelism...above all, it founded Societies for the express purpose of making the Bible available to all men everywhere (Chirgwin 1954:45-46).

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die Bybelgenootskap deur die jare heen ’n waardevolle en gewaardeerde rolspeler in die sendingpoging is en was. Inderdaad kan gesê word dat sonder die Bybel, as Gods Woord in mensetaal, die wêreld nie Jesus as die Verlosser sou leer ken het nie.

2.6 Sendingvisie – ’n definisie

In die voorafgaande punte is daar gekyk na ’n definisie van sending, die doel van sending, die rolspelers en medewerkers in die sendingpoging. Hierdie beredenering is nodig ten einde ’n teologies verantwoordbare sendingvisie daar te stel. Dit is verder nodig aangesien in hierdie proefskrif daar gevra word na die onderliggende intensie en dimensie van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika wat belig sal word met die begrip sendingvisie.

2.6.1 Visie

Dit blyk dat daar tog verwarring kan bestaan tussen die twee begrippe missie en visie binne kerklike kringe.

Aan die een kant kan die missie van die kerk verwys na die eeuoue bestaansfunksie en

doel van die kerk. 'n Visie aan die ander kant kan weer 'n spesifieke droom beteken wat gestalte gee aan die eeue oue doel in 'n spesifieke tydsgewrig (Van der Merwe 1995:41).

Coenie Burger verwys na visie as 'n wisselterm of aanduiding van die inhoud van die Christelike geloof, dit is die belydenis van die betrokke geloofsgemeenskap. Visie het verder 'n element van aangegrepenheid deur die inhoud van die geloof. Hy gaan verder en sê die visie waaruit die geloofsgemeenskap leef, omvat egter na sy wese al drie die funksies van die menslike bestaan: verstand, wil en emosie (Burger 1991:37-38).

Vir Burger het die missie meer te doen met die konkrete program waarin 'n groep of organisasie spesifiek bestaansdoelwitte vir hulleself formuleer. Dit gaan dus oor 'n menslike realiseerbare program in antropologiese terme (Burger 1991:43).

Ek verkies die gebruik van visie soos van der Merwe dit stel: 'n Visie is 'n spesifieke droom wat gestalte gee aan die eeououe doel in 'n spesifieke tydsgewrig.

Ek sal die begrip, droom, verder wil omskryf deur by Burger aan te sluit:

'n Droom is dit wat sin gee aan mense se bestaan, dit waarvoor mense leef en soms selfs bereid sal wees om te sterf. Dit is 'n saak ("a cause") wat groter as jy self is en waarin 'n mens jou bestaan kan laat opgaan (Burger 1991:38).

Odendaal omskryf 'n sendingvisie:

as ons na hierdie wêreld kyk deur die oë van Jesus Christus, wat met innerlike ontferming die skares van mense in hulle diepste nood raaksien. Die sendingvisie behels ook die besef dat die Heilige Gees die grootste geheim van die sending is (Odendaal 1988:204,208).

Gedagtig aan dit wat alreeds geskryf is, kan 'n sendingvisie soos volg gedefinieer word:

'n Sendingvisie is die voortdurende ingesteldheid, geroepenheid en gerigtheid in die gedagtes van die gelowiges en organisasies, onder invloed en leiding van die Heilige Gees, wat vergestalt word in hulle woorde en daade, om die omvattende verlossing wat daar in en deur Jesus Christus is, op die mees verstaanbare wyse aan (al) die ongekerstende(s) aan te bied, binne sy/hulle ekonomiese, kulturele en sosiale konteks sodat die Koninkryk van God gevestig en uitgebrei kan word.

Hierdie visie word aangevuur deur 'n passie wat aanwesig is by kerke, sendinggenootskappe, asook individuele gelowiges ten einde gehoorsaam te wees aan die Bybelse opdrag soos vervat in Matt 28:19; Hand 1:8; Joh 20:21; Luk 24:44-49.

2.6.2 Die funksionering van die visie

Die visie soos deur my gedefinieer, raak baie beslissende die missionêre dimensie en intensie van die vennote van sending aan.

Ten opsigte van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika sal die vraag deurentyd gevra moet word wat die dryfkrag agter al sy werksaamhede was en in watter mate daar 'n missionêre intensie aanwesig was wat deur die sendingvisie verwoord word. Hierdie vraag sal eers teen die einde van die proefskrif beantwoord kan word.

Verder sal daar gevra word na die rol wat die sendingvisie gespeel het ten opsigte van die vertaal van die Bybel in die inheemse tale van Suid-Afrika asook die verspreiding daarvan.

Die rol wat kerke, besighede en individuele gelowiges gespeel het ten opsigte van die befondsing van die werksaamhede van die Bybelgenootskap sal grondig ondersoek word na aanleiding van die sendingvisie met die vraag in hoe 'n mate daar 'n sendingintensie in die finansiële bydraes tot die werksaamhede is.

HOOFSTUK 3

DIE MISSIONÊRE GESKIEDENIS VAN SUID-AFRIKA, 'N OORSIG

3.1 Inleiding

In die voorafgaande hoofstuk is 'n sendingvisie daargestel wat onderliggend behoort te wees aan die werksaamhede van die Kerke en Sendinggenootskappe asook die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. In watter mate dit wel gefunksioneer het, sal in die loop van hierdie hoofstuk en die daarop volgende hoofstukke verder en deeglik aan die orde gestel word.

Aangesien sendelinge afkomstig vanuit Europa en Amerika 'n geweldige groot rol gespeel het in die vertaling en verspreiding van die Bybel in die inheemse tale, soos later aangetoon sal word, moet die teologiese invloede wat op hulle denke en sendingmetodes ingespeel het, belig word. Dit moet gebeur sodat daar 'n beter begrip geopenbaar kan word vir diverse kragte en magte wat in die sendingpoging in Suid-Afrika aanwesig was en is.

Suid-Afrika, met sy ryke verskeidenheid van nasies en tale asook dialekte, het deur die jare 'n ongelooflike uitdaging gebied aan die pioniersendelinge, kerke asook Sendingorganisasies wat hulle geroepe gevoel het om in hierdie pragtige land die Blye Boodskap te kom verkondig.

Hierdie uitdagings en die aanspreek daarvan deur Sendingorganisasies en Kerke asook sendelinge sal in hierdie hoofstuk veral vanuit die perspektief van die Bybelgenootskap aan die orde gestel word, maar veral dan om te kyk hoe hierdie werk die Bybelgenootskap beïnvloed het.

3.2 Teologiese en Sendingparadigmas in Europa rakende die Bybel

3.2.1 Ontwaking en Evangeliese beweging 1700 - 1800

Dit is noodsaaklik dat daar allereers na Europa gekyk sal moet word omdat dié Suid-

Afrika, soos ons dit ken, sy beslag gekry het met die ontdekkingsreise van Europese seevaarders. Na die ontdekking van die seeroete om die Kaap is Suid-Afrika later gekolonialiseer deur Europese moondhede, by name die Nederlanders en Engelse. As gevolg van hierdie prosesse was die inwoners in Suid-Afrika vir eeue blootgestel aan die invloede uit Europa, wat ook bepaalde teologiese denke insluit.

Met as doel hierdie voëlvlug wat onderneem gaan word ten einde sekere paradigmas in die teologie asook in die sendingontwikkeling te belig, sal dit binne die raamwerk van eeue bespreek word. Dit is voor die handliggend dat die indeling van die tydperke in eeue alleen dien as riglyn vir die bespreking aangesien denkrigtings in tyd ontstaan en daar nie noodwendig bepaalde datums aan denkrigtings of paradigmas gekoppel kan word nie. Daar vind verder oorvleueling plaas tussen tydperke, maar daar sal 'n poging aangewend word om van die belangrikste teologiese en sending paradigmas uit te lig.

Thomas omskryf die gebruik van die woord paradigma in teologie soos volg:

A paradigm is a constellation of beliefs and values of a given community. It is a model of interpretation by which a people give meaning to their lives. Christians, forming a distinct community of faith, need in every place and time to explain who they are and will be, in relation to God and God's purpose for their lives and to those outside the faith (Thomas 1996:3).

Om 'n diepgaande studie te maak van die sendingontwikkeling of paradigma-verskuiwings wat plaasgevind het in hierdie tydperk, is vir die bestek van hierdie studie nie noodsaaklik nie. Dit is egter noodsaaklik dat daar by hierdie tydperk begin word aangesien daar 'n definitiewe invloed vanuit hierdie tydperk ingewerk het op die denke en handeling van die stigterslede van die Britse en Buitelandse Bybelgenootskap.

Die agtiende eeu is aan die een kant gekenmerk deur die Piëtisme en die invloed daarvan op die Kerk en die gelowiges. Aan die ander kant staan dit ook bekend as die eeu van die Rede. Alles is getoets en onderhewig gestel aan die menslike rede, ook die Bybel.

Praamsma, die bekende Nederlandse kerkhistorikus, skryf oor hierdie kritiese kyk na die Bybel soos volg: “De Bijbel was het produkt van een dwaling onderhevige mensen en diende als elk ander boek kritisch te worden gelezen” (Praamsma III 1980:10).

Die agtiende eeu kan verder nog beskryf word as die eeu van die deug en van verdraagsaamheid. Hierdie beskrywing kan en moet nie vanuit 'n christelike hoek gelees word nie, intendeel hierdie optrede van die tydsges was geklee in die baadjie van vrede, gelykheid en broederskap.

Aan die einde van die agtiende eeu was al hierdie mooi ideale aan skerwe geruk met die Franse Revolusie van 1792 en daarmee saam Napoleon Bonaparte se militêre veldtogte in Europa en die gepaardgaande bloedvergieting, hongersnood en algemene onsekerheid.

Praamsma beskryf die einde van die agtiende eeu raak as hy skryf: “De 18de eeuw eindigt in vlamme kleuren in het grote drama van de Franse revolutie” (Praamsma III 1980:20).

Dat die gebeure van die agtiende eeu oorgespoel het en die denke beïnvloed het van die mense aan die begin van die negentiende eeu, is gewis en seker. So sterk was hierdie invloed dat daar 'n radikale nuwe denkrigting op kerklike, maatskaplike en sosiale terrein ontstaan het.

Hierdie paradigmaskuif wat deur kerke en die breë gemeenskap gemaak is, word beskryf as 'n herlewing.

Die herlewing wat in Engeland begin het as uitvloeisel van die Evangeliese beweging toon bepaalde kenmerke wat relevant was in die ontwikkeling van Bybelverspreiding in die wêreld.

Praamsma skryf van hierdie herlewing:

Engeland en vooral Amerika hebben vele revivals gekend, maar op het

vasteland van Europa kennen we maar één beweging die het Réveil is genoemd; een beweging die gepaard ging met “opwekkingen” in Wales en Schotland, met een voortgang en uitbreiding van “evangelische” invloeden in de Engelse staatskerk en met nieuwe “ontwakenings” in Amerika (Praamsma III 1980:253).

Praamsma, wat die herlewing vergelyk met die strominge binne die Romantiek, sien ’n radikale verskil tussen die twee bewegings. Alhoewel daar bepaalde en sterk ooreenkomste aanwesig is soos onder andere die klem wat gelê is op gevoel, ervaring en persoonlike belewenis, was daar ook verskille. Albei hierdie bewegings was in opstand teen die tydsgees, teen die oordrewe klem op die rede, die natuur en die koue intellektualisme. Die herlewingsbewegings en die aanhangers, of eerder die deelnemers aan die Evangeliese Beweging, was baie sterk gefokus en ingestel op die werk van die Heilige Gees in die harte van mense.

As gevolg van hierdie gerigtheid op die werk van die Heilige Gees is die liefde van God vir die begenadigde mens met ywer en passie verkondig. Die liefde van God vir die geredde mens, hy/sy wat glo in die Seun, was deurentyd aan die orde gestel.

Dit is verder insiggewend dat, waar die Bybel vroeër verwerp is en die oproep was dat dit krities gelees moes word, word daar nou gesê: “Reveil aanvaard de Bijbel als het gezaghebbende en onfeilbare Woord van God” (Praamsma III 1980:253).

Hierdie herlewing of ontwaking in Engeland lewer nie net ’n geweldige bydrae ten opsigte van die plek en gesag van die Woord nie, maar daar is ’n verdere stroming wat die wêreld radikaal sou beïnvloed.

Hierdie uitvloeisel word deur Praamsma soos volg verwoord:

het Réveil werd gekenmerkt daar een krachtige zendings- en evangelisatie drang. Het werd evenzeer gekenmerkt daar de verwachting van de (misschien spoedige) wederkomst van Christus, waarvan mede een stimulans uitging om het heil aan alle volken bekend te maken (Praamsma III 1980:254).

Dat die evangeliese herlewing in Engeland vure aan die brand gestee het, is inderdaad so. Nie net het Engeland, Wallis en Skotland in beweging gekom nie, maar hierdie vonk van herlewing het oorgespring na die Europese vasteland.

Andrew Walls (1996:84) beoordeel die Evangeliese herlewing wat plaasgevind het in Engeland tussen 1775 en 1825 soos volg:

The Evangelical Revival was perhaps the most successful of all the reformulations of Christianity in the context of changing Western culture.

Besides renewing the call to radical discipleship so often sounded in earlier Christian history, it retained the medieval concern for propitiation. It also extended and clarified the Reformation idea (particularly as developed by the English Puritans) of life of holy obedience in the secular world and in the family.

Above all, it combined the traditional framework of the Christian nation and the established church (whether with or without formal principle of establishment was really a matter of locality) with serious recognition of individual selfhood and personal decision. That reconciliation bridged a cultural chasm in Christian self-identity.

Gelykluidend met die Evangeliese beweging en die gepaardgaande tydsgees wat aan die orde van die dag was, het die hele proses van kolonialisering begin en heelwat later sy hoogtepunt beleef. Dit wat deur die Britse regering en ander Europese regerings bereik is nadat die seeweë ontsluit is, moet nooit geringgeskat of te lig beoordeel word nie.

Hierdie kolonialiseringproses het sy invloed laat geld en in hierdie verband haal Bosch Spindler aan wat praat van die “three C” of colonialism: Christianity, commerce and civilization (Bosch 1991:305).

Die geskiedenis toon baie duidelik aan dat Suid-Afrika nie ontkom het aan die “three C’s of colonialism” nie en dat die kolonialiseringproses veral hand aan hand gegaan

het met die uitreik na die ongekerstendes. Hieroor later egter meer.

3.2.2 Modernisme 1800-1900

Op die terrein van die teologie het die winde van verandering in Europa teen die einde van die agtiende eeu begin waai.

Die klagte het begin ontstaan dat die kerk met die evangelie nie meer daarin slaag om die mens aan te spreek nie. Kerke word gesien as duur geboue, maar wat leeg bly staan.

Die kritiese gees van die agtiende eeu het sy invloed nie verloor nie. Die liberale middelklas laat sy invloed deeglik geld. Praamsma skryf van die modernisme soos volg: “Het Modernisme is nooit een volksbeweging geweest, maar het legde wel beslag op de harten van een geestelijke elite” (Praamsma III 1980:306).

Hierdie kritiese gees van die “geestelike elite” het egter later omgeswaai in ’n grote vertwyfeling. Die tweede helfte van die negentiende eeu is ’n getuigenis van hierdie vertwyfeling en kritiese gees.

Prof Rauwenhoff skryf sover terug as in 1880: “De vernieuwing van het godsdienstig leven waarop wij hoopten is niet gekomen.” Hy gaan verder om die vraag te vra of te veel nie afgebreek is in die tydsges van die modernisme nie. Hy sê: “Wij zijn rijker oor negatieve dan oor positieve geloofsovertuigingen” (Rauwenhoff in Praamsma III 1980:310).

Die kritiese gees en daarmee die negatiewe gees van die modernisme het verder deurgewerk na die teologie en daarmee saam die Skrifgesag aangetas. Die Bybel as Woord van God word soos volg beoordeel: “het standpunt van alle modernen kritisch in die zin dat ze deze boekenverzameling hoog schatten in de religieuze wereldliteratuur, maar niet als volstrekt normatief beschouwden” (Praamsma III 1980:311).

Die aanhangers, of die wat hulle met die filosofieë van die modernisme geassosieer

het, het hulleself die reg toegeëien om sekere gedeeltes in die Bybel te bevraagteken en dan as irrelevant af te maak, veral ten opsigte van die openbaringsgeskiedenis. Ander gedeeltes in die Skrif is weer geherinterpreteer, herdateer en daar is selfs gepoog om sekere gedeeltes te hergroepeer.

Die skepping word bevraagteken en in die plek daarvan word die evolusie aangebied. Die sondeval, die godheid van Christus Jesus, en sy opstanding word saam met al die wondertekens wat Jesus op die aarde gedoen het, verwerp.

Hierdie denkrigting, wat onder die vaandel van liberalisme bekend gestaan het en wat oor Europa en Engeland gespoel het, is egter nie goedskiks deur almal en alle teoloë aanvaar nie. Groot teenstand is deur onder andere Abraham Kuyper en Herman Bavinck gebied.

Die aanhangers en getroue volgelingen van die gereformeerde leer het egter bly uitreik na die “onbekeerdes” en heidene. Dat die sendingywer egter ’n knou gekry het, is waar. Daar is weg beweeg van ’n suiwer uitdra van die evangelie met sy eiesoortige appél op die lewens van mense en die hervorming van daardie lewens as ’n gebaar van dankbaarheid. Daar is nou eerder gekonsentreer op ’n maatskaplike of sosiaal geïnspireerde betrokkenheid by mense. Nie meer die mens met sy siel was belangrik nie, eerder die sosiale strukture waarbinne beweeg moes word is op die voorgrond en onder die vergrootglas geplaas.

3.2.3 Die oorgang van die modernisme na die post-modernisme 1900-2000

Berkouwer verwys na die twintigste eeu as die eeu van katastrofale gebeurtenisse. Dit is die eeu met twee verwoestende wêreldoorloë. Die eeu waarin wêreldstede omskep is in puinhope en kerkgeboue ruïnes geword het. Die mens is geskud in sy visie van die toekoms en van homself. Die moderne mens het homself teleurgestel. Opnuut het mense begin soek na sin en betekenis in hulle lewens. Die mens het weer na God begin soek (d’Assonville 81:75).

Op die terrein van die teologie en die sending het daar paradigmaverskuiwings plaasgevind. Die Bybel as die Woord van God asook Skrifgesag is deurentyd onder

die soeklig geplaas. In reaksie het daar die siening in die 20ste eeu posgevat van die dialektiese teologie, met die nadruk wat gelê word op “die Woord van God”, maar dit is eerder “die Woord in die woorde” (van die Bybel). Veral Barth was ’n groot voorstander van hierdie denkraamwerk.

Daar was die opkoms van die eksistensialistiese teologie, met Rudolph Bultmann as die bekende eksponent van hierdie denke, wat kom met ’n radikale Bybelkritiek en met sy gedagte van die ontmitologiseringsprogram van die Bybel sodat die Bybel vir die moderne mens verstaanbaar en “verteerbaar” kan wees.

JAT Robinson, met sy siening van die mens se soeke na God en Thomas Altijer met sy teologie van “God-is-dood” skud die wêreld tot in sy fundamente.

Bo en behalwe die enkele teologiese onderstrominge word gelowiges verwar met die Neo-Marxisme as die vals evangelie: die mens moet homself deur revolusie, deur die daad verlos (d’Assonville 1981:79).

In die twintigste eeu ontstaan ook dinamiese nuwe godsdienstebewegings met ’n bepaalde aanslag. Die pinksterbeweging, die Pentekostalisme en die Charismatiese bewegings plaas die Heilige Gees in die sentrum van aanbidding. Hierdie nuwe groepe begin ’n geweldige groot rol speel op die terrein van die sending.

As daar holisties na die afgelope twee eeue gekyk word, dan is dit duidelik dat daar tye was van groot sendingywer. Hierdie ywer het later weer afgeplat en ’n laagtepunt is beleef. Met ’n nuwe stimulus het die sendingywer dan weer toegeneem.

Met die omgang met die Bybel het dieselfde gebeur. Eers is die Bybel aan hartelose en felle kritiek onderwerp, later weer net so aanvaar, om weer later in ’n kritiese kurwe in te gaan.

d’Assonville maak die opmerking: “wat ookal die nood van die kerk mag wees, sy grootste nood is dat hy die Woord van God verlaat” (d’Assonville 1981:89).

Die mens van hierdie eeu het egter nie alles maar so gelate aanvaar nie. Stelselmatig

is die moderniteit met sy geweldige klem op die dominasie van die rede vervang met 'n nuwe paradigma. Hierdie nuwe paradigma beïnvloed die volle sfeer van die mens se bestaan. Sy gemeenskap, kultuur, godsdiens en wetenskapsbeskouing ondergaan 'n radikale verandering. Hierdie nuwe paradigma word post-moderniteit genoem.

Bosch (1991:349) skryf aangaande hierdie nuwe paradigma soos volg:

The situation with the postmodern paradigm is fundamentally different. New paradigms do not establish themselves overnight. They take decades, sometimes even centuries, to develop distinctive contours. The new paradigm is therefore still emerging and it is, as yet, not clear which shape it will eventually adopt.

In 'n artikel deur prof JM Vorster, "Ontwikkeling van postmoderniteit" word post-modernisme deur hom soos volg beskryf:

Oor die algemeen word aanvaar dat die post-moderniteit hom verset teen die mag van die rede, wetenskap en tegnologie, die humanisme en die groot super-sosiale strukture wat dit tot gevolg het. Die eg menslike soos ervaring, menslikheid, verskeidenheid en die geldigheid van verskillende waarhede word op die voorgrond gestel. Absoluuthede en absolutistiese stelsels word verwerp (Vorster 1999:10).

Soos alreeds opgemerk is, is die godsdiens nie hierdie nuwe paradigmaskuif gespaar nie. Daar word nou gewerk vanuit die mens se voorveronderstellings en dit raak die "bril" waarmee daar na die werklikheid gekyk word. Vorster (1999:11) belig die uitstaande kenmerke van post-moderniteit:

- Die fokus in post-moderniteit is nie die objek vanuit die sogenaamde objektiewe rede soos in die wetenskapsbeskouing van die moderniteit nie, maar op die subjek, die mens self met sy voorveronderstellings, gevoel, geloof en spiritualiteit. Daarom aanvaar post-moderniteit die geldigheid van meer as een moontlike waarheid oor dieselfde aangeleentheid. Reg en verkeerd word vervang met geldig en óók geldig

- Die tweede uitstaande kenmerk van die post-moderniteit is die nuwe belangstelling in die godsdiens. Die bestaan van God en die mens se inherente godsdienssin word erken. Waar die vraag in die moderniteit was na die bestaan van God, fokus die post-moderniteit op die vraag: “Hoe tree ’n mens in verbinding met God?” Spiritualiteit en godsdiens het weer belangrik geword, omdat dit erken word as die diepste essensie van menswees.

Hierdie klem op die mens en sy belewing plaas die Bybel ook in die kollig. Ten opsigte van die posisie en plek van die Bybel binne die post-modernisme skryf dr Wim Vergeer (1999:15)soos volg:

Dit is duidelik dat die postmodernisme met sy dekonstruksie van die Bybel uiteindelik op destruksie uitloop. Dit vernietig die boodskap van die Bybel. Die boodskap van die Bybel is nie meer God se boodskap wat hy aan ons geopenbaar en vir ons laat opteken het nie. Die blye boodskap van Christus word nou die boodskap van mense. Elke leser skep vanuit die Bybel sy eie evangelie, na gelang van hoe hy die Bybel lees.

Sodra die boodskap van die Bybel relatief tot die mens gemaak word, word ook God se waarheid op losse skroewe gestel. Daar is nie meer so-iets soos ’n objektiewe waarheid buite die mens – by God – nie, maar wat waarheid is, wissel van mens tot mens.

Seker die mees radikale van hierdie nuwe paradigma is dat daar geen plek vir die Christelike sending is nie. Dit gebeur omdat ek nie die Bybelse beginsels waaraan ek glo en waaraan ek vashou mag verkondig as die absolute waarheid nie. Ten opsigte van die Bybelgenootskap sal dit ’n bepaalde invloed inhou as hierdie post-modernistiese siening van sending tot sy volle konsekwensie deurgevoer word. Gebrek aan die Christelike sendingpogings sal beteken dat die vraag na Bybels sal afneem. Dit bly egter ’n ope vraag of dit werklik gaan gebeur.

Net tyd sal leer wat die teenreaksie op die post-modernisme gaan wees en watter nuwe paradigma daar uiteindelik in sy plek gestel sal word.

3.3 Sendingontwikkeling in Suid-Afrika sedert 1652

Die teologiese denke, en daarmee saam die sendingontwikkeling in Europa en later in Amerika, het 'n groot invloed uitgeoefen op die Suid-Afrikaanse sendingterrein. Dit was dus noodsaaklik dat daar eers aan die Europese ontwikkeling aandag gegee moes word, sodat die Suid-Afrikaanse sendingontwikkeling na waarde geskat kan word. Om in die bestek van hierdie hoofstuk die geskiedenis in detail te verreken, is nie moontlik nie. Daar is dus baie selektief te werk gegaan en enkele gebeure is uitgelig wat na my mening rigtinggewend ingewerk het op die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Hierdie selektiewe omgang moet deurentyd in gedagte gehou word.

3.3.1 Die tydperk 1652 tot 1800

Om die sendinggeskiedenis van Suid-Afrika te verstaan, moet daar by die ontstaan van Suid-Afrika as 'n kolonie begin word.

Om die kompleksiteit van die Suid-Afrikaanse sendinguitdagings te verstaan, moet in gedagte gehou word dat met die koms van Jan van Riebeeck daar hoofsaaklik drie verskillende inheemse volksgroepe suid van die Zambesirivier gewoon het. Hierdie verskillende nasies was die Khoi (Hottentotte), Boesmans en die Swart volkere (Du Plessis 1911:3).

Die eerste koloniste, Jan van Riebeeck en sy mede Hollanders, is van meet af aan voor die uitdaging geplaas om die evangelie aan 'n "multikulturele samelewing" te bring aangesien hulle die eerstes was wat 'n Europese kultuur moes probeer versoen met Afrika kultuur aan die suidpunt van hierdie kontinent..

Van hierdie verskillende inheemse volkere wat die Europeërs ontmoet het, word daar geskryf: "The three races whose early history we have attempted to trace differed widely from each other in physique, in speech, in occupation, in tribal custom and in religion" (Du Plessis 1911:5).

Die sieketrooster saam met van Riebeeck, Willem Wylant, het erns gemaak met die opleiding van die plaaslike bevolking. Hy het gepoog om hulle te leer lees en skryf en om die evangelie aan hulle te bring. Hy het verder 'n baie ernstige poging aangewend om die Khoitaal aan te leer.

In 1655 rapporteer Wylant aan die Classis Amsterdam dat sy pogings tot “kerstening” van die Khoi nie suksesvol is nie. Hy gee egter nie moed op nie.

Du Plessis (1911:26) skryf: “The attempts then of Wylant and his successor Pieter van der Stael, a brother-in-law of Van Riebeeck, to instruct the Hottentots in the Christian religion, were followed by no tangible results”.

Die eerste vrug op hierdie pioniersendingwerk bly egter nie uit nie. Op 3 Mei 1662 word die eerste Khoi bekeerling gedoop. Die jong Khoi-meisie met die naam Krotoa, beter bekend as Eva onder die setlaars, was nie net onderrig in die Hollandse taal nie, sy is geleer om te lees en te skryf en was deeglik onderleg in die grondwaarhede van die christelike geloof.

Hierdie nuwe bekeerling tree later in die huwelik met 'n Nederlander. De Gruchy (1979:7) skryf van hierdie huwelik dat gemengde huwelike aanvanklik aanvaar is. Hierdie aanvaarding van huwelike oor die kleurgrens het egter uitsluitlik berus op die feit dat beide partye gedooptes moes wees en dus by implikasie moes beide partye tot die christelike geloof behoort.

Voor hierdie gebeure is die Kaap bekend gestel met die slawehandel in 1660. Met die koms van die eerste slawe na die Kaap is daar dadelik werk gemaak van hulle christelike opvoeding.

Du Plessis skryf: “the Sick-comforter Pieter van der Stael was appointed teacher” en dan haal du Plessis aan uit die dagboek van Van Riebeeck:

To stimulate the slaves to attention while at school, and to induce them to learn the Christian prayers, they were promised each a glass of brandy and two inches of tabacco, when they finish their task (Du Plessis 1922:30).

Hierdie slaweskool met sy unieke metodes om prestasie aan te moedig, het egter nie lank bly bestaan nie, maar is tog later weer heropen onder die leiding van Ernestus Bax. Die leerplan by hierdie skool het bestaan uit lees en skryf, basiese wiskunde en die leer van kategismus en sekere christelike gebede.

Met die koms van die eerste voltydse leraar in 1665 na die Kaap, Johannes van Arkel en later sy opvolgers, is daar opnuut ernstig aandag gegee aan die geestelike lewe van die inheemse volke en aan dié van die slawe.

Du Plessis beskryf hierdie tyd asook die daaropvolgende gebrek aan sendingywer soos volg:

For the first quarter of a century after the establishment of the settlement there were attempts, as we have seen, to evangelise and christianise both slaves and natives. In course of time these efforts grew feebler, and whatever zeal there may have been in the direction of missionary effort, become confined to a few individuals of nobler sentiment than the rest.

The reason for this cessation of the efforts to spread the Gospel must be sought, primarily, in the low state of private morality into which the colonists speedily relapsed (Du Plessis 1911:36).

Die tydvak tussen die koms van die eerste setlaars na die Kaap en die koms van die eerste amptelike sendeling om onder die Khoi te kom werk, Georg Schmidt in 1737, was 'n tydvak waar daar 'n gebrek aan leraars was en tesame met die verspreidheid van die setlaars in die Kolonie, was dit geen maklike taak om die evangelie te bring nie.

Met Schmidt se koms het die fakkel vir die evangelie opnuut helder begin brand. Schmidt word in die Kaapshe Cyclopaedie, no 48 aangehaal waar hy 'n kort beskrywing van sy werkwyse gee.

Dit lui soos volg:

Every evening I visited the Hottentots, sat down among them, distributed

tobacco, and began to smoke with them. I told them that, moved by sincere love, I had come to them to make them acquainted with their Saviour, and to assist them to work. Upon this Afrika [one of the two Hottentots who had accompanied Schmidt from Cape Town] replied: “That is good, Baas” (sir). I asked them if they knew that there was a great Baas, who had given them their cattle and all they possessed. “Yes”, answered Afrika. “What do you call him ? “ “We call him Tui’qua,” was the reply. Thereupon I rejoined: “oh, dear people, this Tui’qua is our Saviour; He became man, and for us men He died upon the Cross!”

As soon as I had got my hut and my garden in order, I attempted to master the Hottentot language, seeing that very few of the Hottentots understand Dutch. They have three kinds of clicks, which I could not imitate; and I soon perceived that their language was too difficult for me to acquire. I therefore commenced to teach them to speak Dutch (Du Plessis 1911:54).

Schmidt tel egter later probleme op rondom die bediening van die sakramente aan die Hottentotte aangesien hy nie ’n geordende leraar was nie. In Maart 1744 verlaat hy die Kaap, maar laat tog ’n ryke erfenis van nuwe bekeerlinge uit die heidendom agter.

Die volgende amper vyftig jaar na Schmidt se vertrek staan weer eens in die teken van onbetrokkenheid by sending. Enkelinge het die belange van die sieleheil van die Khoi en slawe op die hart gedra, maar die meeste van die setlaars het afsydig en onbetrokke gebly.

Hierdie onbetrokkenheid neem ’n wending met die koms van die jong, maar briljante leraar na die Kaap. Helperus Ritzema van Lier begin op 8 Oktober 1786 sy werksaamhede aan die Kaap. Hierdie man was aangegryp deur die geestelike verval van die Khoi en die slawe. ’n Uitvloeisel van hierdie toedrag van sake was dat sekere mense onder van Lier se aansporing sekere dae afgesonder het om om te sien na die geestelike welsyn van die Khoimense asook die slawe.

To the first circle of mission friends belonged such men as Van Zulch of Drakenstein, Jacobus Vos, and CP Slotsboo, who subsequently became one of

the founders of the South African Missionary Society. And to these must be added the honoured name of Mrs Mathilde Smith, and was subsequently a devoted friend of missionaries and of mission work (Du Plessis 1911:64).

Van Lier sterf in die ouderdom van 28 jaar op 21 Maart 1793, maar daar is 'n nalatingskap wat 'n rimpeleffek ten opsigte van sending sou hê.

MC Vos, 'n boorling van die Kaap, raak aangeraak deur die sielenood van die slawe en Khoimense en dertien jaar nadat hy sy teologiese studies in Nederland afgehandel het, keer hy terug na die Kaap in 1794.

Tydens sy eerste diens in sy nuwe werkkring, Roodezand vandag Tulbagh, maak hy dit baie duidelik dat dit sy intensie is om die Khoi mense en slawe te bearbei.

He announced his intention of instituting classes for their instruction every Sunday and Wednesday evening, and urged it upon their master's and mistresses to see to it that their dependants attended these classes. Vos had, naturally, to contend with many difficulties. He had stirred deeply rooted prejudices, and awakened alarm and opposition. But his sincerity, his earnestness and his tact won the day (Du Plessis 1911:68).

Die uiteinde van sy ywer en entoesiasme was dat hy 'n vereenvoudigde Kategismus skryf, wat met die hand gedupliseer is en wat deur die boere versprei en gebruik word om hulle slawe en Hottentotte te onderrig.

Daar het intussen 'n belangrike gebeurtenis plaasgevind wat deur du Plessis soos volg verwoord is:

The arrival of the Moravian missionaries in 1792, and of the first band of men belonging to the London Missionary Society in 1799, drew the attention of Christian men and women, in a more marked manner than before, to the need of the slaves and heathen in their midst (Du Plessis 1911:69).

Die vlam van entoesiasme vir die sending het opgevlam en al hoe sterker begin brand

as gevolg van die sendingywer en entoesiasme van hierdie sendelinge.

3.3.2 Die tydperk 1800 tot 1824

De Gruchy beskryf hierdie periode in die geskiedenis van kerklike en sendingontwikkeling in Suid-Afrika as die tydperk van Setlaars Christendom. Hy skryf:

As the word 'transplanting' suggests, the development of settler Christianity and churches in South Africa took place along lines which mirrored the ecclesiastical situation in Europe. The same confessional and theological differences which divided the churches there into Protestant and Catholic, Reformed and Lutheran, Anglican and Nonconformist, took root. These differences were reflected, as in Europe, in everything from church architecture and liturgy to the way in which church members related to society and politics (De Gruchy, in Prozesky en de Gruchy 1995:29).

Gedagtig aan die opmerking en waarneming van de Gruchy, maar ten spyte daarvan, moet daar gemeld word dat daar met die aanbreek van die negentiende eeu 'n gees van sendingywer geheers het aan die Kaap soos nog nooit tevore nie. Behalwe dat daar 'n opregte gevoel was vir sending, was daar bepaalde afstroming vir die kerk, maar ook vir die staat, gekoppel aan die sendingpogings van die buitelandse sendelinge.

Die eerste en seker die belangrikste gevolg van die koms van die buitelandse sendelinge na die Kaap, was die stigting van sendingstasies.

Die eerste sendelinge van die Morawiese Sendinggenootskap het hulle gaan vestig by Baviaanskloof, of soos dit later bekend sou staan, Genadendal. As standaardmodel is daar eenvoudige huise opgerig, 'n soort kerkgebou opgerig asook 'n skoolgebou.

Hierdie Sendinggenootskap se werksaamhede het deur die jare uitgebrei en in 1808 is nog 'n sendingstasie geopen by Groenkloof, of soos dit later sou bekend staan, Mamre.

Die vrug op die arbeid van die pioniersendelinge van die Morawiese

Sendinggenootskap het nie uitgebrei nie. In 1813, een en twintig jaar nadat die eerste sendelinge van die Genootskap aan die Kaap begin arbei het, word daar soos volg geskryf:

The “Commissioners of Circuit” for the year 1813 praised the inhabitants of Genadendal for their “industry, order and subordination”, for the neatness and cleanliness of their homes, for their zeal in attending the religious exercises of the station, and for the excellent relations which obtained between them and the farmers in whose service they were for a portion of the year engaged (Du Plessis 1911:89).

Die Londense Sendinggenootskap se sendelinge het op hulle eiesoortige manier ’n indruk gemaak. In 1799 land die eerste vier sendelinge aan die Kaap, Johannes Theodorus van der Kemp, Johannes Jacobus Kicherer, John Edmond en William Edwards.

Met die koms van hierdie vier sendelinge na Suid-Afrika het die sendingpoging in twee verskillende rigtings ontwikkel, naamlik in ’n oostelike en noordelike rigting.

In die oostelike rigting het Van der Kemp en Edmond probeer uitreik na die Xhosastam van Gaika, maar hulle was nie suksesvol nie. Eerwaarde James Read sluit aan by Van der Kemp nadat Edmond vertrek het na Indië.

In 1802 stig die twee sendelinge die stasie en toevlugsoord vir Hottentotte genoem Bethelsdorp, naby die huidige Uitenhage. Crafford skryf van hierdie werk die volgende:

Van der Kemp wou ’n toevlugsoord skep vir die swerwende Hottentotte, maar die boere (aan die Oosgrens) het dit gesien as aanmoediging tot leegléery en luiheid. Ongelukkig het Van der Kemp, wat die Hottentotte benader het as “edele barbare” van die Franse filosoof Rousseau, nie ’n oog gehad vir hulle swakhede nie en het gefaal om dissipline te handhaaf.

Hy kon nie daarin slaag om die Hottentotte selfwerksaamheid aan te leer nie

en Bethelsdorp het sleg afgesteek by die Morawiese sendingstasie Baviaanskloof (Crafford 1982:29).

Die ander twee sendelinge van die Londense Sendinggenootskap het noordwaarts gewerk en hulle buite die grense van die Kaapkolonie gaan vestig met die oog op werk onder die Boesmans.

Crafford skryf van hierdie poging soos volg:

In die omgewing van die Sakrivier het hulle die Boesmans probeer bereik. Die poging misluk egter omdat die Boesmantaal en hulle nomadiese leefwyse onoorkomelike struikelblokke was. Die Sakriviersending was alleen van belang omdat dit die pad oopgemaak het vir latere sending onder die Griekwas en die Tswanas (Crafford 1982:31).

Wat veral navore gekom het van die noordwaartse uitreik was die werk van die Skot. Robert Moffat. Later baie meer oor hom en sy werk onder die Tswanas van hoofman Mothibi op die walle van die Kurumanrivier.

Nog 'n Sendinggenootskap wat 'n groot rol gespeel het in die aanvanklike sendingpogings in Suid-Afrika was die Wesleyaanse Sendinggenootskap wat sedert die stigting daarvan in 1813 'n groot sendingywer geopenbaar het.

Met die koms van Barnabas Shaw in Suid-Afrika in 1816 het die sendingwerk van die Metodiste van krag tot krag gegaan. Die sendingpoging in Suid-Afrika het ontplooi in drie vertakkinge, naamlik na die weste onder die Namakwas, na die ooste onder swartstamme van Kafraria en na die noorde onder die Barolong van Transvaal (Crafford 1982:32).

'n Verdere gebeurtenis wat van geweldige groot belang is, was die koms van die Britse setlaars na Suid-Afrika in 1820. Hierdie setlaars het nie net hulle opvoeding met hulle saamgebring nie, maar ook hulle godsdienstige erfenis. 'n Erfenis wat ingrypend sou inwerk op die lewens van die inboorlinge aan die destydse oosgrens, maar wat ook die werk van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika deur die jare sou stimuleer en

tot groot hoogtes aanspoor.

In dieselfde jaar land William Shaw aan die Oosgrens en saam met van die Britse setlaars gaan vestig hy hom by 'n dorpie net suid van Grahamstad. Salem. William Shaw het nie alleen die Britse setlaars van verskillende kerke bearbei nie, maar ook die Boere. Hy het Hollands, wat op die grens al sterk afgewyk het in die rigting van Afrikaans, aangeleer om die Boere te bereik. Daarby het hy as yweraar vir die sending dadelik die groot, braak sendingveld raakgesien wat vanaf Salem tot by die Rooi See gestrek het (Crafford 1982:33).

'n Ander genootskap van die Britse Eilande wat groot werk kom doen het, was die Glasgow Sendinggenootskap. Crafford skryf:

In 1824 het John Ross en John Bennie die stasie Lovedale aangelê. Lovedale was die eerste poging tot hoëre onderwys vir die Swartes in Suid-Afrika. Hier is ook veel gedoen vir die literatuurvoorsiening in Xhosa (Crafford 1982:34).

Al die pioniersendelinge met hulle sendingstasies het daarin geslaag om 'n bepaalde rol te speel in die geletterdheidstoerusting van die inheemse volke asook die daarstelling van die taalreëls. Maar aan die anderkant het die sendelinge daarin geslaag om 'n buffer te wees tussen die koloniseringsmagte en die plaaslike inheemse volke.

Die pioniersendelinge het van die begin af tussen die plaaslike bevolking gaan woon, hulle taal aangeleer, en onder baie uitdagende en moeilike omstandighede die mense leer lees en skryf.

Van den Berg en Spindler is dit eens en Bosch onderstreep hierdie feit as hy skryf: "What better agents of its cultural, political and economic influence could a Western government hope to have than missionaries" (Bosch 1991:304).

Dat hierdie sendelinge, wat deur baie as agente van die koloniale magte beskryf word, groot werk gedoen het, wat van onskatbare waarde vir die mens van vandag is, sal verder belig word as hulle rol as Bybelvertalers en Bybelverspreiders bespreek word.

Sendelinge vanuit Europa, Engeland en Amerika het waarlik die nood in Suid-Afrika raakgesien. Manne en vroue het gereageer op die versoek vanaf die Kaap vir sendelinge. Tog moet 'n belangrike feit nooit uit die oog verloor word nie, en dit is dat hierdie “uitreik” vanaf die Europese vasteland en Amerika in 'n groot mate gepaard gegaan het en gekoppel was aan die koloniseringsproses.

Hierdie “uitreike” het egter ook gestaan in die tradisie van Gijsbertus Voetius (1589-1676) wat gesê het dat die sending drie doelstellings het naamlik: 1) Dat heidene tot bekering gelei moet word, 2) dat kerke geplant moet word, 3) en dat dit gedoen moet word tot eer van God.

Die proses van kerstening het egter later nie meer so glad verloop nie. Spanning het begin oplaai, nie net alleen tussen staat en kerk nie, maar ook tussen die setlaars en die sendelinge.

Skielik was sendelinge nie meer oral so welkom nie. Kritiek op en die beywering vir die afskaffing van die slawehandel het die kerke en veral sendelinge by die burgers in onguns gebring.

Bosch sien die werk en invloed van die pionierssendelinge in hulle pastorale sensitiwiteit, wat ironies genoeg weer tot konflik met die blanke setlaars aanleiding gegee het. Hy skryf aangaande hierdie sendelinge:

They became friends of the local people, they visited them in their homes. They proclaimed to them that God loved them so much that he sent his only Son for their salvation. They convinced them that, in spite of the way they were being treated by other whites, they had infinite worth in the eyes of the Almighty.

They demonstrated this by going out of their way to heal their sick and by offering education to both their boys and their girls. They studied the local languages and in this way proved that they respected the speakers of those languages. In summary, they empowered people who had been weakened and

marginalized by the imposition of an alien system (Bosch 1991:311).

Alan Paton huldig tot 'n mate dieselfde siening as Bosch as hy in die voorwoord van die boek van De Gruchy (1979:x) skryf:

The struggle between the church-in-Christ and the church-in-society first revealed itself with the advent of the missionaries from Europe. The society was essentially a white supremacist society, and the customs of the white settlers have finally come to rule us. But it was the missionaries who first challenged the customs. That is why the original Dutch settlers came to distrust intensely the interfering missionaries, a distrust that eventually came to be shared to a lesser or greater degree by the British settlers and their descendants more than a century and a half later.

Daar was egter nog verdere redes vir hierdie antagonisme jeens die sendelinge wat Du Plessis verwoord en toeskryf aan die burgers se eie geestelike nood omrede hulle nie altyd genoegsaam bearbei is nie, veral die wat op die grense van die kolonie woonagtig was.

Hy skryf:

Many of these colonists could neither read or write, nor could they secure teachers for their children. Is it to be wondered at that they resented the establishment of a school at which the children of Hottentots received an education which was denied to their own children? (Du Plessis 1911:78).

Sendelinge word deur die blanke gemeenskappe verantwoordelik gehou vir arbeidsonrus, en die sendingstasies waarvan daar baie gevestig is, word beskou as plekke waar daar wederregtelik skuiling aan wegloopslawe en ander ongewenste elemente gebied word.

Hierdie wrywing tussen die blanke boere, dit is Hollandse en Engelse Setlaars, hou veel meer in as wat alreeds geskryf is. De Gruchy (1979:13) skryf aangaande hierdie spanning dat sommige sendelinge meer gedoen het as om die inheemse volkere te

kersten. Die sendelinge het ook aktief kant gekies vir die inheemse volkere teen die setlaars en het hierdie groepe aktief ondersteun in hulle pogings om reg en geregtigheid te laat geskied asook om hulle behoefte aan land te bevredig. Daar het ongelukkig 'n persepsie onder die sendelinge geheers dat aangesien hulle self blankes was, hulle die gewetes van die blanke setlaars en boere moes wees en terselfdertyd moes optree as die beskermhere van die inheemse volke. Uit die aard van die saak was dit 'n onhoudbare situasie wat ontstaan het.

So erg het dit gegaan dat sendelinge van sekere Sendinggenootskappe soos onder andere die Londense Sendinggenootskap later in sekere dele van die land glad nie welkom was nie. Ander sendelinge daarenteen, soos van die Morawiese - en Berlyne Sendinggenootskap, was genooi om hulle arbeid te kom voortsit omrede hierdie sendelinge daarin geslaag het om goeie verhoudinge met die boere en ander setlaars op te bou.

Ten spyte van teenslae en verwerping en min vrug op hulle arbeid het die sendelinge nie tou opgegooi nie. Hulle roepingsbewustheid was te sterk.

3.3.3 Die tydperk 1824 tot 1900

Hierdie tydperk was en is die belangrikste tydperk in die geskiedenis van Suid-Afrika ten opsigte van die sendingontwikkeling, maar ook ten opsigte van Bybelvertaling, en Bybelverspreiding. Daar het soveel belangrike ontwikkelinge plaasgevind wat deeglik geboekstaaf is dat daar net na enkele belangrike momente verwys sal word, met 'n bondige toeligting.

Dat die sendingpatroon van na 1824 drasties verander het, is toe te skryf aan die amptelike toetrede tot die sendingarbeid deur die destydse staatskerk, die NG Kerk. Waar lidmate vantevore as lede van die Suid-Afrikaanse Sendinggenootskap, wat op 22 April 1799 gestig is, 'n groot rol gespeel het in die sendingarbeid aan die Kaap en later op die grense van die Kolonie, was die NG Kerk nooit amptelik deel van die sendingpoging nie.

Crafford sê:

Hoewel hierdie Sendinggenootskap nie offisieel in verband met die NG Kerk gestaan het nie, is dit uit die aard van die saak hoofsaaklik deur lidmate van dié Kerk gedra. Die Suid-Afrikaanse Sendinggenootskap was van die begin af 'n interkerklike genootskap wat alle Christene wou saamsnoer vir die ideaal van die verkondiging van die ware Christendom (Crafford 1982:25).

Crafford is oortuig daarvan, en hierdie standpunt moet ondersteun word, dat die Genootskaplike sending en dan veral die werksaamhede van die Suid-Afrikaanse Sendinggenootskap en sy meewerkende Genootskappe die sendingbelangstelling in die NG Kerk geweldig gestimuleer het.

Die NG Kerk het by sy Sinodesitting in 1824 'n rigtinggewende besluit ten opsigte van die sending geneem. By hierdie sinode is daar besluit dat die NG Kerk voortaan self sendelinge sou orden en uitstuur om te gaan werk onder die inheemse volkere van die land.

Crafford skryf:

Die besluit lui dat sendelinge deur die NGK deur een algemene kerkvergadering zullen kunnen worden georden, om onder gemeenten door hun uit de heidenen verzameld, de heilige Sacramenten te bedienen, onder de bepalingen welke de Synode dienstig zal oordeelen desaangaande (Crafford 1982:37).

Met hierdie besluit het die Sinode nou amptelik standpunt ingeneem dat die praktiese doen van sending 'n kerklike verantwoordelikheid is. As uitvloeisel en bevestiging van hierdie standpunt word Leopoldt Marquard op 14 November 1824 as eerste amptelike sendeling van die NG Kerk georden. Nou het die kerk sy eie sendingaksie begin.

Na hierdie historiese besluit het daar in die daaropvolgende jare radikale gebeure plaasgevind wat 'n direkte invloed op die sendingpoging gehad het, maar wat veral die

werk van die Bybelgenootskap direk geraak het.

3.3.3.1 Die invloed van die Groot Trek

Seker een van die belangrikste momente in die geskiedenis van Suid-Afrika was die Groot Trek en die daaropvolgende uitvloeisels.

Die Groot Trek wat tussen 1824 en 1862 plaasgevind het, het nie net die destydse Transvaal en noord van Limpoporivier ontsluit nie, maar ook is Natal binnegetrek en is daar kontak gemaak met die plaaslike Zoeloebevolking.

Alreeds met die aanvang van die Groot Trek in 1834, was daar talle Sendinggenootskappe aan die werk in die gebiede noord van die Oranje asook in Natal en in Transvaal. Die Voortrekkers het noodwendig op die trekpad met die werk van die verskillende genootskappe te make gekry en is deur hulle beïnvloed (Crafford 1982:36).

Die eerste ses sendelinge wat verbonde was aan die American Board of Commissioners for Foreign Missions (A.B.C.F.M) land in 1835 in Suid-Afrika. Die een groep sendelinge bestaande uit Daniel Lindley, AE Wilson en HL Venable het aanvanklik in die noorde van die destydse Transvaal gaan vestig. Die ander drie Amerikaners, N Grant, G Champion en N Adams het hulle in Natal gaan vestig en onder die Zoeloes begin werk.

Hierdie baanbrekerswerk is egter wreed ontwig met die moord op Retief en die Voortrekkers. Die onrus wat tussen die Voortrekkers en die Zoeloes ontstaan het, het die aanvanklike sendingpogings erg gestrem.

Na die slag van Bloedrivier in 1838 en met die aansporing van sendingvriende aan die Kaap, kon die werk voortgaan en vanaf 1846 is die eerste bekeerlinge onder die Zoeloes gedoop (Crafford 1982:44-45).

Dit was nie net die Amerikaners wat onder die Zoeloes gearbei het nie. Sendelinge verbonde aan die Church Missionary Society (CMS) van die Anglikaanse Kerk het

sedert 1835 in Natal gewerk.

Aanvanklik was dit Allen F Gardiner en Francis Owen wat begin werk onder die Zoeloes, maar hulle word aan dieselfde probleme as die Amerikaners blootgestel. Hulle arbeid kom tot 'n einde en word eers in 1853 opnuut begin deur die ywer van biskop Colenso van die Anglikaanse Kerk.

Op die Wesgrens van Transvaal het die Boere veral te doen gekry met die Londense Sendinggenootskap. Soos alreeds gemeld, was die verhouding tussen die Boere en die sendelinge van hierdie genootskap nie altyd van die beste nie. Dit blyk dat verhoudinge verder versleg het met die kontak in Wes-Transvaal en die persepsie het bly voortleef dat hierdie spesifieke groep sendelinge die Boere nie goedgesind was nie.

Alhoewel van hierdie sendelinge en dan by name Moffat, 'n fenomenale rol gespeel het met Bybelvertaling, produksie en later verspreiding, was dit veral Livingstone wat 'n doring in die vlees van die Boere was.

Die Boere het verklaar dat hulle nie teen sendingwerk gekant is nie, veral as Morawiese sendelinge dit kon onderneem nie. Hulle het Livingstone egter daarvan beskuldig dat hy die Swartes opsteek teen die Boere en dat hy aan hulle wapens verskaf. Die Boere het Livingstone en die LSG gewantrou en hy het ook vir hulle geen liefde gehad nie (Crafford 1982:46).

Hierdie swak verhouding was egter wederkerig aangesien Livingstone geen begrip getoon het vir die Boere se teenstand teen die gelykstellingsbeleid nie. Hiervoor het hy die Boere erg verkwalik. Maar in sy persoon was hy iemand wat maklik baie sterk standpunt ingeneem het. Du Plessis (1911:251) skryf: "Livingstone was undoubtedly a man of strong sympathies and strong antipathies, and that his feelings towards the Boers were antipathetic in the extreme".

Aan die positiewe kant het die Duitse sendelinge 'n baie goeie verhouding gehad met die Boere. As gevolg van die opbouende werk wat op Morawiese sendingstasies gedoen is, het die Voortrekkers oor die algemeen baie meer positief gestaan teenoor

die Duitse Genootskappe. Daarom wou hulle die LSG hoegenaamd nie in die Transvaal toelaat nie, maar het die Berlynse en Hermannsburgse Genootskappe tog daarheen uitgenooi (Crafford 1982:47).

Die gevolg van hierdie positiewe verhouding tussen die Voortrekkers en die Duitse sendelinge was dat die Berlynse Sendinggenootskap in die Noord-Transvaal en die Hermannsburgse Sendinggenootskap in Wes-Transvaal gevestig geraak het.

Die Franse van die Paryse Evangeliese Sendinggenootskap (PESG) het hulle hoofsaaklik in die Vrystaat gevestig en onder die Sotho-sprekende stamme begin werk. Nadat die Voortrekkers hulle in die OVS kom vestig het, het daar geleidelik spanning opgelaaie tussen hulle en Moshesh. Dit het veral gegaan om veediefstalle van die kant van die Basotho en die vaspens van grense tussen die twee gebiede (Crafford 1982:49).

Die sendingpoging van die Franse het later baie spanning veroorsaak as gevolg van hulle ondersteuning van Moshesh ten koste van die Boere in die Vrystaat. Uiteindelik is 13 families deur die Vrystaatse wetgewer verban, maar hierdie belangrike werk is hervat in 1858 met die koms van Eugene Casalis (jr) en Francois Coillard.

Saam met die Franse tree die Switsers in die persone van Creux en Berthoud toe tot die sendingtoneel in Suid-Afrika. Crafford skryf van hierdie sendelinge en organisasie die volgende:

Die sendelinge van die PESG, sowel as die Switsers wat onder die Shangaans gaan werk het, was van die Franse Gereformeerde Kerke in Frankryk en Switserland. Hulle het baanbrekerswerk gedoen op die gebied van Bybelvertaling en literatuurvoorsiening in Suid-Sotho en Tsonga, die tale wat in die twee gebiede gepraat word (Crafford 1982:50).

Gedurende die eerste dekade na die Groot Trek is die Trekkers bearbei deur sendelinge, wat nie altyd in verband met die NG Kerk gestaan het nie. Manne soos E Smit, vroeër van die Londense Sendinggenootskap, J Döhne, van die Berlynse Sendinggenootskap en J Archbell van die Wesleyaanse Genootskap, het waardevolle

dienste verrig onder die herderlose lidmate ten noorde van die Grootrivier, en hierdie werk is dan ook dankbaar erken en waardeur (Van der Watt 1977:49).

Nadat die noorde deur die Voortrekkers ontsluit is, het die Boere Republieke ontstaan. Crafford beskryf hierdie tyd as 'n rustige tyd wat die Kerk in staat gestel het om sy werk te konsolideer. Voortvloeiend uit hierdie konsolidasie was dat sending weer sy regmatige plek kon inneem.

Alhoewel dit mag blyk dat alles goed gegaan het met die sendingpoging van kerk en sendingorganisasies, gebeur daar tog iets by die Sinode van 1857 in die Kaap wat hierdie skynbare rustigheid sou versteur. Sosiale druk vanaf die kant van die blankes veroorsaak dat die NG Kerk sy standpunt ten opsigte van gesamentlike aanbidding in heroorweging moet neem. Hierdie besluit, wat die weg gebaan het vir aparte aanbidding en later die stigting van die NG Sendingkerk in 1881 en ander kerke onder gekleurdes en wat later jare die weg sou baan vir aparte aanbidding, lui soos volg:

De Synode die beschouwdt het wenschlijk en Schriftmatig dat onze ledematen uit de heidenen in onze bestaande gemeenten opgenomen en ingelyfd worden, overal waar zulks geschieden kan; maar waar deze maatregel ten gevolge van de zwakheid van sommigen de bevordering van de zaak van Christus onder de heidenen in de weg zouden staan, de gemeenten uit de heidenen opgerigt of nog op te rigten, haar Christelijke voorrechten in een afzonderlijke gebouw of gesticht genieten zal (Crafford 1982:42; De Gruchy 1979:8).

De Gruchy (1979:8) skryf dat as gevolg van hierdie ongelukkige besluit en die latere invloed van die teologiese denke van die Duitse teoloog, Gustav Warneck, daar op kerklike terrein ontwikkelinge plaasgevind wat later sou inwerk op die politieke denke van blanke Suid-Afrikaners. Warneck was 'n groot voorstander daarvan dat die evangelie gebring moes word aan mense binne hulle eie kulturele agtergrond en binne hulle milieu. Hierdie siening van skeiding het daartoe gelei dat die kerk in die breë in Suid-Afrika later volgens ras en kleur ontwikkel het.

3.3.3.2 Die invloed van die Boere Republieke.

Tydens die jare wat die Boere Republieke op die kruin van sukses gery het, het daar

op kerklike terrein van die blanke Afrikaner nog 'n baie belangrike gebeurtenis, alhoewel uiters onverkwiklik, plaasgevind. Sonder om hierdie gebeurtenisse in diepte te bespreek, is dit egter nodig om daarvan kennis te neem aangesien hierdie gebeurtenisse later groot implikasies sou hê vir die werksaamhede van die Bybelgenootskap.

Hierdie onverkwiklike gebeure was die twee kerkskeurings wat plaasgevind het. Met die Groot Trek was die NG Kerk in die Transvaal deels nog gebonde aan die Kaapse Kerk. 'n Verskeidenheid gebeure gee aanleiding daartoe dat lidmate nie meer daarmee tevrede was nie.

Die eerste afskeiding vind plaas onder leiding van ds Dirk Postma, 'n Hollander wat onder andere aansluit by die kwessie van die sing van Gesange tydens die eredienste. Op 10 Februarie 1859 word die Gereformeerde Kerk gestig met ds Postma as eerste leraar.

Buite die Transvaal in die Vrystaat en Noord-Kaapland het ds Postma spoedig nuwe gemeentes gestig - Reddersburg in 1859 en Burgersdorp, Middelburg en Colesberg in die volgende jaar (Van der Watt 1977:85).

Dit was egter nie die einde van die krisis in die NG Kerk in Transvaal nie. Eenheid met die Kaapse kerk was deurentyd op die agenda van die NG Kerk in Transvaal. Hierdie eenheidstrewes het onder leiding van ds van der Hoff asook di AJ Bergmann en GW Smits sterk afgeneem.

Van der Watt (1977:72) skryf:

Hiermee is dan die strewes na vereniging met die Kaapse Sinode vernietig, soos ook bevestig in 'n besluit van die Algemene Kerkvergadering op 2 September 1861 te Pretoria en waarvan kennis gegee is aan die Kaapse Sinode: "de Nederd. Hervormde Kerk in deze Republiek haar eigen bestuur hebben wil. Het is de wensch der Algemeene Kerkvergadering om voortdurend in eene zusterlike betrekking te blijven tot uwe Synode".

So word die tweede Afrikaanse kerk van Gereformeerde belydenis in die Transvaal gestig, die Nederduitsch Hervormde Kerk.

Hierdie gebeure sou later 'n groot rol speel in die werksaamhede van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika. Alhoewel die stigting van drie Afrikaanse kerke met Gereformeerde belydenis 'n hartseer is en iets wat toentertyd voorkom moes word, het dit groot seën ingehou vir die Bybelgenootskap aangesien vertalers uit hierdie kerke diep spore getrap het ten opsigte van vertaalwerk in al die inheemse tale van Suid-Afrika. Hierdie kerke het later in die eeu hulle ingegrawe op die sendingvelde. Sommige definitief meer as ander, maar tog was daar 'n poging tot die kerstening van die mense van Suid-Afrika.

Met die totstandkoming van die Republieke van die Vrystaat, Natal en die Transvaal was die juk van Engelse oorheersing tydelik van die skouers af. 'n Uitvloeisel van hierdie afskeidingsbeweging van die Boere van die Engels beheerde kolonie was twee Vryheidsoorloë waarvan die Anglo-Boereoorlog tussen 1899 en 1902 deurslaggewend vir die Engelse was.

Voor hierdie tragiese gebeure word die noorde ontsluit met die ontdekking van goud in die Transvaal. Dit raak verder 'n tyd waarin ander denominasiespe as die tradisionele kerke hulle kom vestig in die Transvaal. Dit kon alleen gebeur nadat die verbod op die werksaamhede van ander kerke, anders as die tradisionele kerke, opgehef is. Veral van die Engelse kerke, dit is die Anglikaanse Kerk, Metodiste kerk en Presbiteriaanse kerk, asook die Rooms Katolieke Kerk het hierdie vryheid sedert 1870 deeglik aangegryp.

3.3.3.3. Die invloed van die ontdekking van goud

Johannesburg, wat die goudstormloop in 1886 beleef het en die gepaardgaande ekonomiese ontwikkelinge aan die Rand, werk mee om die sendingvelde meer toeganklik te maak. Dit gebeur deurdat paaie gebou en spoorlyne aangelê word om die noorde te bedien vanuit die suide en Mosambiek. Mense in hulle derduisende het na die Rand gestroom ten einde te kom deel in die nuutgevonde rykdom en om die geleentheid tot werk aan te gryp.

Inderdaad is die Noorde as die ekonomiese hartland nie net ontsluiting nie, maar met die instroming van mense het die sendingveld letterlik op die voorstoep van die Rand beland. Van hierdie sendingveld word daar geskryf:

The conditions in the compounds and locations - many of them unnatural and artificial - as also the absence of the tribal sanctions and, on the other hand, the inflammatory speeches of all and sundry, stirring up the passion and frequently desecrating the Lord's Day, all these accentuate the challenge of the city mission on the Rand and elsewhere.

From all possible points of the compass up to the equator and even beyond it, thousands of these workers in the bowls of the earth and hundreds on its surface come for longer or shorter periods. Most of them are as yet without any knowledge of the Christian Gospel and the main motive of their periodical visits is to earn enough money to make their way through life (Gerdener 1958:137).

Die direkte uitvloeisel van hierdie ontwikkeling aan die Rand was dat al wat 'n sendingorganisasie en kerklike denominasie die mense begin bedien het. Reeds so vroeg soos in 1923 was daar alreeds ses en twintig verskillende sendingorganisasies aan die Rand werksaam.

3.3.3.4. Die invloed van die Anglo-Boereoorlog

Terwyl die Rand begin bloei en ontwikkel as gevolg van die ontdekking van goud met die gepaardgaande verstedelikingsproses onder blankes, kleurlinge, swartes en Indiërs begin die onweerswolke sy kop uitsteek in die noorde van die land. Die Boere Republieke kom onder druk van 'n koloniseringsmag in die gestalte van Engeland.

The Three Years' War between the two Boer Republics and the British Empire brought much devastation of churches, parsonages and homes in its wake. "The outbreak of the Boer War in 1899", writes Father Brady, "was a severe setback in practically all spheres of missionary labour. Apart from the fact that missionaries, few in number, joined up as army chaplains and the flow of

priests from overseas was interrupted, the general work in town and country was upset” (Gerdener 1958:14).

Die Anglo-Boereoorlog was die blanke se oorlog teen die Britse kolonialisende magte. Hierdie oorlog op sigself het spanning gebring binne die Afrikaanse kerke, asook tussen Afrikaanse en die tradisionele Engelse kerke. Hierdie kerke word tradisioneel Engels genoem, nie omdat die voertaal binne die kerk Engels was nie, maar as gevolg van hulle historiese afkoms en bande met Engeland. Alhoewel die blanke Afrikaners ’n saak kon uitmaak dat die oorlog geregverdig was, het die Engelse kerke saam met hulle sendelinge hierdie oorlog toegeskryf aan die onnodige aggressie van die Boere en as gevolg van hulle onregverdigte behandeling van uitlanders en die plaaslike inheemse bevolking (De Gruchy, in Prozesky en De Gruchy 1995:41).

Die werk van die Bybelgenootskap kon nie die invloed van hierdie verwoestende oorlog vryspring nie. In die Jaarverslag van die S.A Hulpvereniging in 1901 word daar geskryf:

Before the war we had altogether 250 agencies and branches in the republics and within the Cape Colony. As soon as the war was declared all the depots situated in the first named ceased operations; contributions and trade accounts were discontinued. Many subscribers could not give as usual, and the would-be purchasers were unable to buy (Smit 1970:49).

Inderdaad is die Bybelgenootskap nie net organisatories deur die oorlog beïnvloed nie, maar definitief ook finansiële.

Ten spyte van die verskeurdheid en geweldige hartseer en ellende wat die Anglo-Boere oorlog gebring het, was daar ook positiewe uitvloeisels. Een daarvan was die ongekende sendingbelangstelling onder die Afrikaanse gemeenskap. Vele jongmanne het hulle aangemeld om opgelei te word as sendelinge.

Selfs van die Boere wat verban is na ander Britse kolonies, soos onder andere Ceylon (Sri Lanka), het nooit weer na hulle vaderland teruggekeer nie. Op die eilande het hulle aangebly om daar die Woord te bring. Gerdener (1958:15) skryf van hierdie

ontwaking:

More than 200 young men found their way from the islands of St Helena, the Bermudas, Ceylon and elsewhere to be trained as missionaries in the home or the foreign field.

3.4 Die tydperk 1900 tot 1994

De Gruchy (De Gruchy, in Prozesky en De Gruchy 1995:83) skryf aangaande hierdie tydperk in die geskiedenis van Suid-Afrika die volgende:

The transformation of Christianity, from a white, European-dominated settler religion, with expatriate missionaries engaged in evangelising the indigenous people of the country, to a black-majority religion rooted in African culture and engaged in the struggle against white social, political and ecclesial culture, is undoubtedly the most significant development of twentieth-century Christianity in South-Africa.

Maar was hierdie eeu dan net gekenmerk deur kerke wat polities aktief was? Is die evangelie dan nie aan al die mense van ons land gebring nie? Wat dan van die siening van iemand soos John M Waliggo wat skryf in sy artikel “Christianity and Liberation in Africa: some Obstacles” (red L Namwera e.a.) “Here in Africa many intellectuals and professionals, the freedom fighters, the nationalists and the radicals have found christianity irrelevant to their aspirations” (Waliggo 1990:33). Is dit nie ’n klag teen die kerk nie? Moet kerk en politiek radikaal van mekaar geskei word of is dit so verweef dat die een nie sonder die ander kan funksioneer nie?

Die ander kant van die saak is die vraag of die werk wat sendelinge begin het deur mense in sy volle konteks rondom die sendingstasies te bedien, oorgesien moet word? Wat dan van die gemeentes wat as gevolg van hierdie werk ontstaan het, asook die hospitale wat opgerig is, skole wat gebou is en die meer as een sendingstasie waar daar voorsiening gemaak is vir die gestremde, hetsy gehoor, fisies, verstandelik of gesig? Weliswaar het kerklike betrokkenheid later in die eeu afgeneem nadat skole en hospitale deur die staat vanaf 1953 oorgeneem is, maar kan hierdie werk net negeer

word?

Dat die situasie in Suid-Afrika die afgelope eeu baie kompleks was, is 'n feit. Daar is geen manier waarop daar simplisties gehandel kan word met die geskiedenis nie. Daar moet verder in gedagte gehou word dat met die voorreg om terug te kan kyk, daar nie onnodig krities en aan die ander kant weer te sagkens te werk gegaan moet word nie. Wat egter vasstaan is dat binne hierdie komplekse situasie die Bybelgenootskap bly funksioneer het en daar onverpoosd voortgegaan is met vertaalwerk, produksie en die verspreiding van Bybels.

'n Oorsig is egter nie net belangrik vir die verrekening van die sendingsituasie nie, maar daar sal tog probeer word om die agtergrond te skets waarbinne die Bybelgenootskap probeer het om te funksioneer.

3.4.1. Staatkundige ontwikkeling

Op staatkundige terrein moet die drie groot gebeurtenisse die afgelope eeu nie vergeet word nie. Hierdie gebeurtenisse is die Uniewording in 1910, Republiekwording in 1961 en die voltooiing van die staatkundige proses met die eerste demokratiese verkiesing in 1994.

Die invloed en uitkoms van die Anglo-Boere oorlog en die gepaardgaande opkoms van swart nasionalisme aan die begin van hierdie eeu, manifesteer in die stigting van die "Native National Congress" in 1912 in Bloemfontein wat in 1923 die "African National Congress" of ANC word. Hierdie organisasie saam met ander soos die "Pan Africanist Congress", gestig in 1959, word beide in 1960 verban en dertig jaar later in 1990 ontban. Beide hierdie organisasies, saam met ander frontorganisasies, sou deur die jare 'n verbete stryd voer teen die beleid van Apartheid met die gepaardgaande marginalisering en ekonomiese ontmagtiging van die swartmense van Suid-Afrika.

3.4.2. Kerklike ontwikkeling

Op kerklike terrein vir die periode 1910 tot 1948 was dit steeds die NG Kerk wat 'n leidende rol speel in die lewe van die Afrikaners. Die eerste tekens dat dit nie

onbeperk sou voortgaan nie, is die ontstaan en stigting van die Pinksterkerke. Die Apostoliese Geloofs Sending word in 1908 gestig met die “Assemblies of God” in 1914 en die Volle Evangelie Kerk van God in 1920. In die sestigerjare begin daar ’n nuwe beweging in Amerika wat oorspoel na Suid-Afrika. Dit was die begin van die Charismatiese beweging met sy verskeidenheid kleiner groeperinge. Teen die middel van die eeu was die beeld van die kerk nie meer dieselfde nie.

Die tradisionele Engelse kerke speel ook sy rol binne Suid-Afrika. Veral die Anglikaanse Kerk, een van die grootste verteenwoordigers van die Engelse kerkgemeenskap, laat sy stem hoor ten opsigte van sosio-politieke aangeleenthede. Sy Sinodes neem standpunt in teen die ongeregtigheid waaraan die swart gemeenskappe onderworpe was. Die besit van eiendom asook swart onderwys was deurentyd op die agenda. Die kerk het ook nie sy oë gesluit vir die behuisingskrisisse en swak lewensomstandighede waaraan die swart mense onderworpe was nie (De Gruchy 1979:37).

Die Tweede Wêreldoorlog (1939-1945) bring ’n kentering mee en laat sy invloed voel in Suid-Afrika. Die gees van nasionalisme begin onder die blanke minderheid posvat en vind sy hoogtepunt in die oorwinning van die Nasionale Party in die algemene verkiesing van 1948. Hierdie verkiesing word primêr geveg op die beginsel van gedwonge skeiding van volkere en die vestiging van die sogenaamde tuislande vir swartmense, wat op hulle beurt weer onafhanklike state moes word. Aparte ontwikkeling wat oorgaan in gedwonge segregasie raak die norm.

De Gruchy (1979:9) huldig die siening dat die NG Kerk met sy sendingaksie, wat volgens kulturele asook rassegrense bedryf is, dit juis maklik gemaak het vir die Nasionale Party om met sy beleid van apartheid die verkiesing van 1948 te wen. Die deursnee blanke was alreeds gewoond daaraan om apart te leef en te aanbid van die ander inwoners van die land. Die oorgang was dus maklik.

Hierdie beleid van gedwonge segregasie staan later as apartheid bekend en die wese van apartheid kan beskryf word as die gedwonge skeiding tussen volkere en dan by name die blanke minderheid en die anderskleurige meerderheid. Ras en velkleur raak die norm, terwyl stemreg, as grondslag vir demokrasie, net vir die blanke inwoners in

Suid-Afrika gereserveer word. Die eeue probleem van die klassifisering van mense op grond van velkleur vind sy hoogtepunt met die verkiesing van 1948.

Skole, woonbuurtes, tersiêre opleiding, mediese dienste en maatskaplike dienste word apart in bedryf gehou, met 'n duplisering vir die verskillende kleurgroepe. sodat vermenging ten alle koste gekeer kan word.

Op kerklike terrein gebeur daar iets wat 'n dramatiese invloed uitgeoefen het op die verhouding tussen die verskillende denominasiespe. Die byeenkoms van kerkleiers by Cottesloe, 7-14 Desember 1960, was 'n waterskeiding in die verhouding tussen veral die Engelse kerke en die Afrikaanse kerke. Weerstand teen amptelike ekumeniese skakeling ontstaan tussen hierdie groeperinge as gevolg van die gebeure by Cottesloe. Ten spyte van die verklaring van daardie beraad en die latere verwerping daarvan deur van die kerke wat daar teenwoordig was, was die hele byeenkoms nie verniet nie. De Gruchy (1979:69) skryf van hierdie gebeure en die uitvloeisel daarvan: "To many, it now seemed as if the only way forward for co-operation between Christians of different churches was through personal participation in a new kind of ecumenical thrust not tied to denominational structures".

Ten opsigte van hierdie ekumeniese kontak buite kerklike strukture het die Bybelgenootskap van Suid-Afrika tog 'n belangrike rol gespeel. Soos later weer aangetoon sal word, het die Bybelgenootskap met sy toegespitste visie en missie buite hierdie kerklike politieke terrein beweeg en is daar gesamentlik deur die Bybelgenootskap en kerke gewerk in die daarstelling van die Bybel in al die inheemse tale van ons land. Sover moontlik is alle kerklike denominasies ingetrek om deel te vorm van die onderskeie streeksrade ten einde die saak van Bybelverspreiding maksimaal te dien.

Nieteenstaande wat in die voorafgaande paragraaf geskryf is, kon die Bybelgenootskap nie die invloed van hierdie nuwe politieke bestel ontkom nie. Na die stigting van 'n Bybelhuis en die gepaardgaande organisasie rondom hierdie Bybelhuis in 1963, veroorsaak die tuislandbeleid dat die aktiwiteite in die Transkei 'n eiesoortige karakter sou aanneem. Dit gebeur deurdat die kantoor van die Bybelgenootskap in Transkei na die "onafhanklikheidswording" van die Republiek van Transkei, gespeen word van die Bybelgenootskap van Suid-Afrika en onder die

vleuels van die Wêreldbond van Bybelgenootskappe ingeskuif word.

Een van die oorblyfsels van die era van apartheid, is na my mening, die huidige “onafhanklike” funksionering van die Bybelgenootskap van Transkei binne die grense van ’n verenigde en demokratiese Suid-Afrika. Hierdie saak sal later in die proefskrif weer aan die orde gestel word en bepaalde aanbevelings sal gemaak word.

Ten spyte van die woelinge op die terrein van die politiek en die invloed daarvan op die kerklike lewe, het die kerk in die breë tog getrou probeer bly aan die sendingopdrag van Matteus 28:19. Alhoewel dit dalk op ’n verskraalde wyse was.

Gerdener skryf treffend oor die eerste helfte van hierdie eeu:

Even with the depleted ranks of the missionaries, the soaring cost of living and the over-rapid awakening urge in some of the younger Churches to manage their own affairs, the Kingdom of God has nevertheless advanced considerably during the first half of the twentieth century (Gerdener 1958:17).

3.4.3 Die ontwikkeling en invloed van Apartheid

Alhoewel daar ’n ernstig bedoelde poging was by die kerke in die breë om aan die sendingopdrag gehoorsaam te wees, het die sendingpoging nie ontkom aan die politiek van die dag nie. Die persepsie het by baie blankes ontstaan dat sendingwerk die uitsluitlike opdrag van God aan die blanke is om die Woord te bring aan die anderskleurige. Dit is die blankes wat deel is van die uitverkore volk wat die lig van die evangelie moet bring aan hulle wat nog in duister verkeer, en dit het geïmpliseer die anderskleurige volkere. Hierdie siening van sending was deur die jare ’n groot bron van aanstoot en baie van die inheemse kerke wou met sending niks te make hê nie.

Die verdere jammerlike uitvloeisel van hierdie beleid was dat daar verskillende gemeentes, binne een familie van Kerkgenootskappe, met dieselfde belydenisgrondslag, parallel met blanke-gemeentes ontstaan het. Waar aparte gemeentes op ras grondslag die uitsondering was, raak dit nou die reël. Gelowiges

word van mekaar geskei deur landswette wat gesamentlike byeenkomste onmoontlik maak of op 'n baie beperkte skaal toelaat. Die hartseer is dat hierdie gesindheid nie net by een of twee kerklike denominasies aanwesig was nie, maar dat alle kerke in 'n meerdere of tot 'n mindere mate slagoffers van hierdie invloed was.

Die invloed het so wyd gestrek dat meeste kerke hulle predikante en evangeliste apart opgelei het. Kerke in die swart en gekleurde woongebiede het as gevolg van die marginalisering van die anderskleurige op die ekonomiese terrein finansiëel van die blanke kerke afhanklik gebly, maar ook as gevolg van die gees van paternalisme wat veral in die blanke kerke geheers het. Die verskille ten opsigte van onderwys en opvoeding het verdere verwydering tot gevolg gehad.

Dat daar uiteenlopende sieninge aangaande apartheid was, is uit die aard van die saak so. Jou vertrekpunt sou bepaal wat jou siening en standpunt is. Een so 'n siening is die van John M Waliggo (1990:43) wat die volgende populêre siening huldig as hy sê: "Apartheid is not simply or primarily a political or economic evil, but essentially a sinful, immoral and irreligious ideology which every authentic christian ought to fight against until it is fully dismantled". Hierdie siening het inderdaad aanleiding gegee tot die verklaring van Apartheid as 'n sondige praktyk wat teen die wil van God is.

In die NG Kerk se dokument Die verhaal van die Ned Geref Kerk se reis met apartheid 1960-1994 word daar gepoog om 'n omskrywing te gee van apartheid. Uiteindelik word die bruikbare omskrywing van Prof JA Heyns aangehaal.

Hy skryf:

Apartheid is 'n wetlik-gereguleerde politieke en maatskaplike model van denke en handeling, wat deur gedwonge skeiding van groepe mense, inderdaad die welsyn van al die betrokkenes beoog het, maar in die proses van die implementering daarvan, die aanvanklike oogmerke nie tot volle realisering kon bring nie; intendeel, dit het nie alleen die een bevolkingsgroep ten koste van die ander bevoordeel nie, dog ook individue verontreg (Heyns 1989:50).

Ten spyte van die skynbare negatiewe invloed van apartheid wat wyd gesny het, het Kerke egter deur die jare 'n geweldige groot rol gespeel in die ontwikkeling op sosio-ekonomiese en maatskaplike terrein in Suid-Afrika. Dit was nie net die hoofstroom kerke wat 'n rol gespeel het nie, maar alle kerke.

Van hierdie kerke word daar gesê:

There are those whose avowed object it is to proclaim the Gospel only, by way of beating up the bush for others to attend the formation of churches, or who pioneer with others for evangelistic purposes, without much thought for the future of daughter churches. They, too, have a role to play and an important one at that. For social betterment, cultural improvement and economic uplift are essential auxiliaries of the missionary task of the Christian Church (Gerdener 1958:165).

Warren Webster maak die baie interessante dog heel aanvegbare stelling as hy skryf:

Some critics allege that Christianity is and always was the handmaiden of imperialism. This is a widely current falsehood which deserves to be labelled for what it is. In many places the mission of the Christian church has spread in spite of rather than because of Western diplomatic and commercial interests whose representatives have often impeded the spread of the Gospel, both through direct opposition and through personal lives that sometimes reflect the worst rather than the best of Christian culture (Webster, in Wagner 1972:96).

As Webster hierdie gevolgtrekking kan maak, ontstaan die vraag dadelik of dieselfde siening nie van toepassing is op die situasie in Suid-Afrika nie? Het die invloed van die kerke en daarby saam die Bybelgenootskap nie juis bly groei ondanks die negatiewe invloed van Apartheid nie?

Ek is van oortuiging dat die produksie en verspreidingsyfers van die Bybelgenootskap juis hierdie stelling sal onderstreep. Die finansiële posisie van die Bybelgenootskap en die gepaardgaande steun van die kerke en individue sal verder kan aantoon dat ten spyte van die politieke situasie en die gepaardgaande onderdrukking van mense daar 'n groei was in die toetrede tot die breë Christendom. Hieroor later meer in die

volgende hoofstukke.

3.4.4 Die opkoms die Onafhanklike Swart kerke

Wanneer daar na die sendinggeskiedenis van Suid-Afrika gekyk word, is daar 'n ander aspek wat nooit uit die oog verloor moet word nie. Hierdie aspek is die totstandkoming van die onafhanklike Swart Kerke. Hierdie kerke het klein begin, maar met verloop van tyd het hulle dramaties en vinnig gegroei.

Gerdener haal prof KS Latourette aan wat skryf:

The multiplication of Bantu Protestant sects in South Africa, now with a total of more than a million members, may be ominous. Springing from the soil, they can be interpreted as a foretaste of what an indigenous African Christianity will be, divorced from the steady influence of missionaries from older Churches. They are a mixture of paganism and Christianity, and morally and intellectually their leadership and membership leave much to be desired (Latourette, in Gerdener 1958:188).

Om egter net so met die onafhanklike swart kerke af te reken, is nie so maklik nie. Sy miljoene aanhangers maak hierdie kerke 'n krag om mee rekening te hou. Hulle moet verder ook bereik en betrek word by die werksaamhede van die Bybelgenootskap.

Crafford toon in die boek Suid-Afrika, Land van baie godsdienste aan dat die onafhanklike swart kerke poog om die Christendom te versoen met die tradisionele, en om 'n Christendom met 'n eie Afrika-identiteit te ontwikkel.

Volgens Crafford word daar in die liturgie ruimskots gebruik gemaak van warmte, empatie en gevoelsmeelewing. Danse en ritmiese bewegings speel 'n belangrike rol. Gebed word deur almal hardop en gesamentlik gedoen en die sang sluit aan by tradisionele melodieë.

Die kerkregeringsvorm is hiërargies van aard en sluit aan by die tradisionele

stamstruktuur. Aan tradisionele simbole word 'n nuwe inhoud gegee (Crafford. in Meiring 1996:25-26).

In die proses van kerkwees speel die Bybel 'n rol by hierdie kerke. Of die Bybel egter in die huidige formaat nog relevant en aanvaarbaar is vir die lidmate van hierdie kerke, is 'n ope vraag aangesien hierdie kerke sit met die probleem van grootskaalse ongeletterdheid onder sy miljoene lidmate.

Sanneh het 'n baie duidelike siening oor wat met die kerk in Afrika en die groei van die Christendom gebeur het as hy skryf:

The end of colonial rule has seen the acceleration of the real Christianization of Africa, with the vernacular force able to shift the residue of colonial antagonism. The real gains of mission have to be measured in the positive disposition towards the West in spite of colonialism, as well as in the great vernacular movements that have revitalized the traditional heritage (Sanneh 1989:124).

Dat die kerk besig is om die nalatenskap van die kolonisasietydperk af te skud, is gewis en seker. Waar daar aan die begin van die eeu groot gewag gemaak is van die daarstelling van aparte kerke binne die familie van NG Kerke, soos byvoorbeeld die NG Sendingkerk in Suid-Afrika (1881) en die NG Kerk in Afrika (1951) asook die Indian Reformed Church (1968), die sogenaamde dogterkerke, word daar aan die einde van hierdie eeu weer ernstig gepoog om strukturele eenheid te bewerkstellig. Die behoefte het ontstaan om die sirkel te voltooi by baie van die kerke se lidmate. Die kunsmatige brug tussen gelowiges moet finaal afgebreek word.

Ander denominasies het ook al begin om op hierdie pad van strukturele eenheid te beweeg, of is in die proses daarvan. Van die grootste denominasies, wat al hierdie pad gestap het, is veral die hoofstroom Engelse kerke, van die Pinksterkerke soos die Apostoliese Geloofsending van Suid-Afrika en Volle Evangeliese Kerk, asook die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika.

3.5 Die tydperk 1994 en daarna

Met die eerste demokratiese verkiesing van 1994 en die gepaardgaande demokratisering van alle staatstrukture asook die samelewing en met die wegneem van die politiek mag uit die hande van die blanke minderheid, het daar 'n nuwe tydperk in Suid-Afrika aangebreek wat 'n nuwe sendingparadigma vereis wat ook die Bybelgenootskap sal betrek. Hieroor later meer as die vraag gevra gaan word wat lê in die toekoms opgesluit vir die Bybelgenootskap van Suid-Afrika.

Alhoewel daar gepoog is om die sendinggeskiedenis in Suid-Afrika kortliks te verreken, is dit uit die aard van die saak te moeilik om in kort bestek daarvoor te skryf. Daar is alreeds deur akademici soos Du Plessis, Gerdener, Crafford, Bosch en De Gruchy en ander breedvoerig aan die sendinggeskiedenis aandag gegee. Hulle uitgangspunte is uit die aard van die saak uiteenlopend, tog word 'n holistiese beeld van wat plaasgevind het, geskets. Uit die aard van hierdie studie kan die fyn nuansverskille op kerklike- asook sosio-ekonomiese en politieke terrein nie in detail bespreek word nie en is daar net gepoog om daardie sake aan te raak wat in wese die werk van die Bybelgenootskap beïnvloed het.

Daar het die afgelope eeu in Suid-Afrika sekere gebeure plaasgevind wat die Kerk en sy sendingaksies nie noodwendig tot eer gestrek het nie. Apartheid en sy gevolge sal vir baie jare nog vlak in die gedagtes van gelowiges lê. Dit sal nooit geregverdig kan word nie.

Aan die ander kant wil ek aansluit by die Duitse joernalis, soos aangehaal in die boek Reis met Apartheid, wat Suid-Afrika besoek het en toe gesê het:

Daar moet 'n keer deeglik kennis geneem word van wat geslagte sendelinge gedoen het om tienduisende mense na Christus te lei, om sterk, inheemse gemeentes en kerke te help vestig, om skole en hospitale te bou, om liefdesdiens aan blindes, dowes, kreupeles, armes, hongeriges, oumense en jongmense te verleen, om predikante en geestelike werkers op te lei, om vir Bybelvertalings en ander lektuur te sorg, om die radio en televisie ter wille van die evangelie in te span... (Gaum 1997:70-71).

Peter Beyerhaus lewer die volgende kommentaar op die gebeure die afgelope eeu en vir die pad vorentoe as hy skryf:

There were disruptions and splits in the church, much disunity, to the detriment of the church. So, at least since the last century, people tried again to come together, and read the Scriptures in order to rediscover their essential unity for the sake of enjoying true fellowship in Christ. For the sake of serving together to the needs of God's lost children, and to have a greater unity in mission and evangelism (Beyerhaus 1992:7).

In hierdie proses sal die Bybelgenootskap 'n groot rol speel, soos later aangetoon sal word.

Hierdie hoofstuk toon duidelik dat die Bybel deur die jare 'n geweldige invloed uitgeoefen het op alle vlakke binne die samelewing. Dit was die boodskap van die Bybel wat gemeenskappe deur die jare saamgebind het, wat gemeenskappe in tye van swaarkry bemoedig het, maar wat ander gemeenskappe se gewetes weer aangespreek het. Die invloed van die Bybel het wyer gestrek as kerke en kerklike aktiwiteite. In skole, hospitale, tronke, in besighede, in voorspoed en in teenspoed van ons land, kan die Bybel se invloed nagespeur word.